

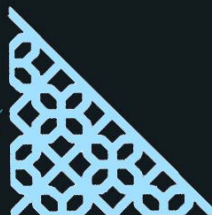
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دین و بین الملل

شماره سوم

مرداد ۱۴۰۰

ماهنامه دین و بین الملل

تهیه و تدوین: مرکز ارتباطات و بین الملل حوزه های علمیه

ناظر علمی: سید مفید حسینی کوهساری

سر دبیر: علی امیرخانی

آدرس: قم، جمکران، بلوار انتظار، مجتمع دارالولایه، مرکز مدیریت

حوزه های علمیه، طبقه ۳ مرکز ارتباطات و بین الملل حوزه های علمیه

تلفن: ۰۲۵۳۳۱۳۳۱۴۰

فاکس: ۰۲۵۳۳۱۳۳۱۲۸

آدرس پایگاه اطلاع رسانی: www.hawzah-ird.ir

فهرست

پیشگفتار	۵
بخش اول: اخبار	۷
۱. عراق	۷
برگزاری همایش مراجع عراقی در مکه	۷
مرگ حسن الموسوی، مدعی مرجعیت شیعی به علت ابتلا به کرونا	۹
سخنرانی جناب‌البرهانگیز فرمانده لشکر انصار المرجعیه	۱۰
احداث پروژه‌های جدید بیمارستانی و درمانی در عراق	۱۲
جمع‌آوری پرچم‌های عزاداری از مناطق سنی بغداد	۱۳
دیدار آیت‌الله شیخ بشیر النجفی با مشاور سابق نخست وزیر پاکستان	۱۴
درخواست ایزدی‌ها از نهادهای مربوطه جهت اعلام حرمت دماء این گروه در عراق ..	۱۵
۲. شامات	۱۶
برگزاری مجالس عاشورایی بدون شیعیان در لبنان!	۱۶
۳. غرب	۱۷
انتخاب یک مسلمان آمریکایی به‌عنوان سفیر آزادی مذهبی توسط بایدن	۱۷
انتصاب خازر خان، منتقد برجسته ترامپ، به کمیسیون آزادی‌های مذهبی آمریکا	۱۹
سناتورهای نامزدی یک مسلمان در دولت بایدن را ممنوع کردند!	۲۰
فرانسه قانونی را علیه «اسلام افراطی» تصویب کرد!	۲۱
دادگاه اروپایی ممنوعیت پوشیدن لباس مذهبی در محل کار را تصویب کرد!	۲۳
درخواست‌ها برای حضور مبلغان مسلمان در ارتش آلمان	۲۵

۴. خلیج فارس ۲۶
- مرد عربستانی ساکن منطقه شیعه‌نشین شرق به جرم شورش اعدام شد! ۲۶
- هیئت کبار علمای سعودی: قربانیان کرونا شهید هستند! ۲۸
- علمای بحرین: اقدامات حکومت علیه عزاداران حسینی کورکورانه است و هیچ ربطی به کرونا ندارد ۲۹
۵. شرق آسیا ۳۱
- فوت مفتی اعظم ازبکستان ۳۱
- مالزی جایزه مهاجرت نبوی را به شیخ محمد العیسی داد ۳۲
۶. حوزه ترکی ۳۴
- درگذشت ابراهیم یورت، مبلغ سرشناس بین‌المللی جهان اسلام ۳۴
۷. آفریقا ۳۶
- استقبال مسلمانان غنا از افتتاح مسجد «امت» با حمایت ترکیه ۳۶
- احکام قضایی صادر شده علیه علما و مبلغان مصری تروریسم ناعادلانه قضایی است ۳۷
- نیجریه؛ کشته شدن ۲۳ مسلمان در یک کمین ۳۹
- در حمله پلیس نیجریه به عزاداران حسینی ۳ نفر شهید و ۱۲ تن زخمی شدند ۴۰
- برای اولین بار، حکم دادگاه ۹ مکانیسم تجدید گفتمان دینی را تعیین کرد ۴۱
- عبیر موسی در نامه‌ای فوری به رئیس‌جمهور تونس خواستار بستن مقر «اتحادیه بین‌المللی علمای مسلمان» شد ۴۳
- شورای علمای قرضواوی از هیچ کشوری در جهان مجوز ندارد ۴۴
- «نهادهای فتوا در عصر دیجیتال» در کنفرانس جهانی فتوا با شرکت ۸۵ کشور ۴۵
- شیخ الازهر و سفیر جدید کانادا در مورد جنبه‌های همکاری برای مبارزه با اسلام‌هراسی بحث و تبادل نظر کردند ۴۶

- ۴۸ شیخ الازهر پیامی را به لبنان ارسال کرد
- ۴۹ ۸. شبه قاره
- ۴۹ موضع‌گیری‌های متفاوت علمای مسلمان در پی فتح کابل به وسیله طالبان
- شورای علمای شیعه افغانستان: خواسته‌های ما پذیرفته شود با طالبان در حکومت جدید همکاری می‌کنیم ۵۳
- با گسترش طالبان، پاکستان با کمک الازهر به صورت ایدئولوژیک با تروریسم مقابله می‌کند ۵۵
- انفجار در تجمع عزاداران حسینی در پاکستان ۵۷
- ۵۸ ۹. سایر ادیان
- ۵۸ کلیساهای آمریکا، اسرائیل را در رده رژیم‌های آپارتاید قرار دادند
- ۵۹ واتیکان اعلام کرد ۵ هزار ملک در سرتاسر جهان دارد
- ۶۰ پاپ فرانسیس طرف‌های مختلف در افغانستان را به گفت‌وگو دعوت کرد
- ۶۲ بخش دوم: تحلیل‌ها
- ۶۲ سد النهضة: جدال به روحانیون مصر و اتیوپی نیز کشیده شد
- دین و تغییر آب و هوا... آیا شیخ الازهر موفق خواهد شد که مسیر نبرد را عوض کند؟... ۶۶
- آخرین سنگر سلفیه یمنی در صنعا ۶۸
- مرجع‌سازی عربستان برای عراق ۷۴
- قانون «نهادینه کردن مبادی جمهوریت» در فرانسه چه تاثیری بر اخوان خواهد گذاشت؟... ۷۹
- واشنگتن پست: محمد بن سلمان از نقش دین در عربستان می‌کاهد ۸۱
- بی‌بی‌سی: رهبران اصلی طالبان چه کسانی هستند؟ ۸۲
- هبت‌الله آخوندزاده ۸۳

عبدالغنی برادر	۸۵
محمد یعقوب	۸۶
سراج الدین حقانی	۸۸
عبدالحکیم حقانی	۹۰
شیرمحمد عباس استانکزی	۹۱
ساختار رهبری در گروه طالبان	۹۲
بخش سوم: منشورات	۹۳
خلاصه‌ای از گزارش راهبردی «اشکال نوظهور جامعه مدنی اسلامی در آسیای میانه»	۹۳
مرزبندی جامعه اسلامی	۹۵
زمینه‌های متفاوت	۹۹
جامعه مدنی اسلامی و دولت	۱۰۱
تعامل میان اشکال جامعه مدنی	۱۰۲
جامعه مدنی اسلامی و ثبات در آسیای مرکزی	۱۰۴
انجمن‌های علمایی در قطر و امارات متحده عربی: رقابت قدرت نرم در سیاست اسلامی	۱۰۵
مساجد آمریکایی به‌طور فزاینده‌ای محل ذوب شدن سنت‌های اسلامی است	۱۰۷
مجموعه مقالاتی تازه پیرامون «مرجعیت و جامعه»	۱۱۰
مقدس‌سازی نهج‌البلاغه بین نجف و حله: سیستمی و اقتدار نمادین مرجعیت	۱۱۱
مرجعیت در عصر دیجیتال: بازنگری رابطه مرجع و مقلد در عصر دموکراتیزه شدن دانش	۱۱۲
مرجعیت بین احکام فقهی و مردم عوام: لوازم مرجعیت از نگاه پیروان آن‌ها	۱۱۲

پیشگفتار

دین از جمله موضوعات مهمی است که اهمیت مطالعه آن به‌ویژه در عصر جهانی‌شدن افزایش یافته است. همواره این سؤال مطرح بوده که دین به‌مثابه نهادی سنتی با چه مسائلی در عصر جهانی‌شدن مواجه می‌شود. عرصه‌های بین‌المللی هر کدام به‌نوعی با مقوله دین و دین‌داری مرتبط هستند و نقش دین در آنها برای هیچ اندیشمندی قابل‌انکار نیست.

به دنبال تحولاتی که در دهه‌های اخیر به وقوع پیوسته، بار دیگر دین به‌عنوان متغیری مهم و اثرگذار وارد عرصه اجتماعی شده و مرجعیت سکولاریسم را در تمامی حوزه‌ها به چالش کشیده است. این مهم سبب شده تا نه تنها بار دیگر توجهات معطوف به نقش دین در مناسبات سیاسی جوامع انسانی شود، بلکه بسیاری اکنون برآنند که به‌رغم تصور غالب، دین همواره در میدان حضور داشته و به شیوه‌های گوناگون به ایفای نقش پرداخته است و دارای کارکرد مثبت در راستای رسیدن به صلح و آرامش و نیز کارکرد منفی با دامن زدن به تنش‌ها بوده است.

یکی از تحولات معرفت‌شناختی طی دهه‌های اخیر، اهمیت یافتن نقش دین در تبیین پدیده‌های سیاست بین‌الملل و سیاست داخلی است. با گسترش و اهمیت یافتن نظریات جدید روابط بین‌الملل مانند نظریه تکوین‌گرایی، دیدگاه‌های پسامدرن و نظریات انتقادی که همگی آنها به عناصر فرهنگی در شکل‌دهی رفتار سیاسی تأکید دارند، نقش دین بیش از پیش اهمیت یافته است. بروز انقلاب اسلامی و همچنین شکل‌گیری جنبش‌های سیاسی دین‌محور، سبب شده است که دین به‌عنوان متغیر مستقل در مطالعات روابط بین‌الملل مورد توجه قرار گیرد.

اما در مقوله دین و دین‌داری و تفسیر آن در میان دین‌داران عرصه بین‌الملل نظرات متفاوت و محل معرکه آرا شده است.

اندیشمندان یک کشور به‌عنوان تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان دانش در جامعه نیازمند دریافت اطلاعات و تحلیل به‌روز از اتفاقات دنیا هستند. نوشتار حاضر باهدف آگاهی بخشی و اطلاع‌رسانی و انعکاس دیدگاه‌های دینی جریان‌ها، اندیشمندان، صاحب‌نظران در جهان امروز، به عالمان، اساتید و مدیران دینی و فرهنگی تدوین شده است.

ماهنامه «نهاد دین در جهان» در شماره ۳ در سه بخش اخبار دینی، تحلیل‌های دینی و فرهنگی و مقالات راهبردی با همکاری پژوهشگران و تحلیل‌گران اندیشکده وزین مرصاد تدوین و تنظیم شده است که لازم می‌دانم از زحمات و تلاش نویسندگان و محققان محترم این اندیشکده تقدیر و تشکر نمایم.

امید است که این کوشش مورد توجه نخبگان و فرهیختگان قرار گرفته و با نگاه عالمانه و راهنمایی‌های راهگشای خویش، ما را در روندی رو به رشد همراهی نمایند.

سید مفید حسینی کوهساری

مدیر مرکز ارتباطات و بین‌الملل حوزه‌های علمیه

بخش اول: اخبار

۱. عراق

برگزاری همایش مراجع عراقی در مکه

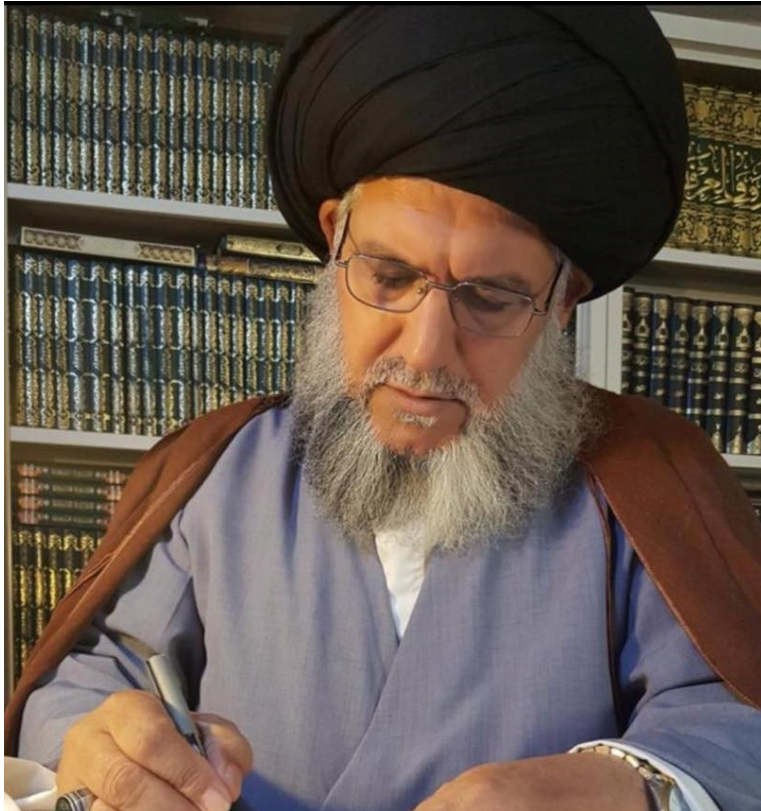

۱۴ مردادماه، اتحادیه جهان اسلام (رابطه العالم الاسلامی) اقدام به برگزاری همایشی در مکه مکرمه و با حضور جمعی نزدیک به ۸۰ نفر از روحانیان شیعه و سنی عراقی تحت عنوان همایش مرجعیات دینی عراقی (ملتقى المرجعیات العراقیه) کرد. در این همایش از جانب مشارکت کنندگان از تلاش‌های ملک سلمان و محمد بن سلمان در راستای مبارزه با جریان‌های افراطی و ترویج همزیستی مسالمت‌آمیز تقدیر شد. از جمله مشارکت کنندگان شیعی این همایش می‌توان به سید محمدعلی بحر العلوم، زید بحر العلوم، حیدر الشمیری رئیس دیوان وقف شیعی و همچنین فؤاد المقدادی - از روحانیون نزدیک به ایران - اشاره کرد.^۱

تحلیل: این اقدام عربستان سعودی را می‌توان در ادامه تطهیر وجهه منطقه‌ای خود و اعلام بیزاری از سلوک تکفیری خود در منطقه دانست. این کشور از زمان روی کار آمدن محمد بن سلمان به عنوان ولیعهد، شاهد برخوردهای بی‌سابقه‌ای با جریان‌های وهابی و سلفی و پشتیبان‌های سیاسی آن‌ها بوده است. لذا حکومت عربستان سعی دارد با برگزاری چنین همایش‌هایی در قالب دیپلماسی عمومی، بیش از اینکه به دنبال ساختن مراجع شیعی از بین مشارکت کنندگان در این همایش باشد، تغییر دیدگاه رایج در بین شیعیان عراق و همچنین در بدنه روحانیون نجف به‌طور خاص را دنبال می‌کند. برگزاری این نشست را از یک سو می‌توان شروعی برای نفوذ عربستان با رویکردی جدید به بدنه شیعی و خصوصاً نهاد دین در نجف اشرف دانست و از طرف دیگری اولین قدم از جانب شخصیت‌های حوزه علمیه نجف در راستای برقراری رابطه با صبغه دینی با کشوری است که دهه‌های متمادی منشأ گسترش جریان‌های تکفیری در جهان اسلام و قتل ده‌ها هزار نفر در عراق بوده است.

۱ <https://www.spa.gov.sa/viewfullstory.php?lang=ar&newsid=۲۲۶۹۴۸۱>

مرگ حسن الموسوی، مدعی مرجعیت شیعی به علت ابتلا به کرونا

حسن موسوی که در چند سال اخیر با ادعای مرجعیت و موضع گیری های ضد جریان های غالب در بیت شیعی در عراق بود به علت ابتلا به کرونا در ترکیه از دنیا رفت.

نام حقیقی او نزار جبار مطشر بود و به عنوان نفوذی حزب بعث در نجف اشرف چند سالی را در درس های حوزات دینی شرکت کرده بود. با سقوط نظام صدام به اردن گریخت و از سال ۲۰۱۰ بار دیگر به عراق و این بار به شهر اربیل بازگشت تا ضمن اعلام مرجعیت خود بانام آیت الله سید حسن الموسوی به فعالیت های ضد شیعی خود

ادامه دهد. تا سال ۲۰۱۹ چندان در جذب طرفدار و تأثیرگذاری موفق عمل نکرد تا اینکه با مصاحبه‌های پی‌درپی خود با شبکه‌های العربیه و الحدث و دیگر شبکه‌های ضد مقاومت و ضد شیعی توانست نامی برای خود دست پا کند.

از مهم‌ترین موضع‌گیری‌های وی می‌توان به ضدیت با نظام جمهوری اسلامی، ضدیت با ولایت فقیه و همچنین اعلام انتقاد به مرجعیت اعلی عراق آیت‌الله سیستانی اشاره کرد.^۱

سخنرانی جناب‌برانگیز فرمانده لشکر انصارالمرجعه

سید حمید الیاسری که یکی از فرماندهان لشکرهای حشد الشعبی عراق تحت عنوان انصارالمرجعه است در سخنرانی‌ای که به مناسبت دهه اول محرم در شهر رمیثه برگزار شده بود ضمن انتقاد از گروه‌های مقاومت تحت عنوان شبه نظامیان مسلح که تابع دولت‌های بیگانه هستند موجی از انتقادات و واکنش‌های جریان‌های شیعی را برانگیخت. وی در این سخنرانی وابستگی به کشوری دیگر را مخالف راه امام حسین علیه‌السلام معرفی کرد و گروه‌های مقاومت را با این استدلال به خائنین نسبت به راه

^۱ <https://baghdadtoday.news/news/۱۶۱۵۳۷>

سید الشهداء تشبیه کرد. همچنین در سخنرانی جنجالی خود افزود: «این صحبت‌های من همچون گلوله‌هایی برای این گروه‌ها دردآور است و ممکن است باعث شود که مفتی آن‌ها از کشورشان حکم به قتل من دهد!».

این صحبت‌ها با واکنش شیخ قیس الخزعلی فرمانده حرکت عصائب اهل الحق عراق مواجه شد. وی در توییتی نسبت به رواج تفکر ملی‌گرایی توسط معممین و نسبت دادن این تفکرات به امام حسین علیه‌السلام هشدار داد.^۱

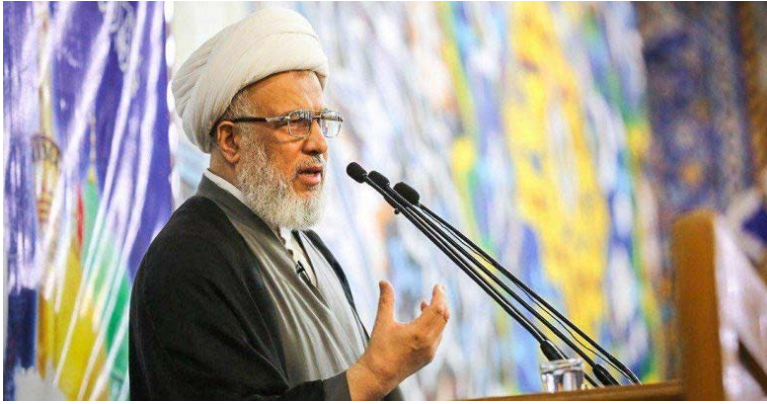
ملاحظه: حشد الشعبی که در سال ۲۰۱۴ با فتوای دفاع کفایی تشکیل شد از همان ابتدا مورد مناقشه بسیاری از نزدیکان دفتر آیت‌الله سیستانی قرار گرفته بود. اگرچه در سایه مدیریت شهید حاج قاسم سلیمانی این اختلافات به نحو کنونی فضای لازم برای ظهور و بروز پیدا نکرده بود، بعد از شهادت فرمانده سپاه قدس در قالب جدایی گروه‌های وابسته به عتبات مقدسه از حشد الشعبی کلید خورد و با سخنرانی اخیر سید حمید یاسری علیه گروه‌های مقاومت و مرجع تقلیدشان، که برخی تحلیل‌گران آن را حضرت آیت‌الله خامنه‌ای دانسته‌اند^۲، به اوج خود رسید.

لازم به ذکر است دفتر آیت‌الله‌العظمی سیستانی تاکنون نسبت به صحبت‌های تفرقه‌برانگیز و خلاف واقع سید حمید یاسری، که معتمد معظم له در شهر رمیته است، موضع‌گیری نکرده است.

^۱ <https://alwatannews.net/article/۹۵۸۱۵۵>

^۲ /مقرب-من-السیستانی-یهاجم-ایران-و یتهم-میلیشیات-<https://middle-east-online.com>
الحشد-بالخیانة

احداث پروژه‌های جدید بیمارستانی و درمانی در عراق

حجت‌الاسلام عبدالمهدی الکرملایی، نماینده آیت‌الله سیستانی و متولی شرعی آستان مقدس حسینی در مصاحبه‌ای با سایت آستان مقدس حسینی، خبر از احداث پروژه‌های گسترده پزشکی در سراسر عراق داد. وی ضمن اشاره به مشکلاتی که مردم عراق در پی مسافرت‌های درمانی به خارج از عراق متحمل می‌شوند، احداث این پروژه‌ها را در راستای کاهش فشار به بیماران عراقی و در راستای بی‌نیاز کردن آن‌ها به سفر به خارج از عراق برای درمان اعلام کرد.^۱

^۱ <https://alayyam.news/?p=۳۱۶۸۶>

جمع‌آوری پرچم‌های عزاداری از مناطق سنی بغداد

در ابتدای ماه محرم و هم‌زمان با برپایی موکب‌های عزاداری اهالی بغداد و نصب پرچم‌های عراقی، نیروهای عراقی به سفارش حیدر الملا، یکی از کاندیداهای سنی انتخابات پارلمانی پیش رو، اقدام به جمع‌آوری پرچم‌های عزاداری کردند که این کار با عکس‌العمل گسترده موکب داران و جریان‌های سیاسی شیعی مواجه شد. در پی این اعتراضات به‌سرعت پرچم‌های عزاداری در خیابان‌های بغداد نصب شد و شخص موردنظر ضمن حضور در یکی از مواکب ویدیویی از خود در حال کمک به موکب داران منتشر کرد که در آن به‌طور ضمنی از آنچه اتفاق افتاد اعلام براءت نمود.^۱

^۱ العراق - غضب - شیعی - بعد - منع - قوة - أمنية - تعليق / <https://www.alquds.co.uk/>

دیدار آیت الله شیخ بشیر النجفی با مشاور سابق نخست وزیر پاکستان

در این دیدار که در دفتر معظم له در شهر نجف اشرف صورت گرفت آیت الله بشیر النجفی بر ضرورت تقویت روابط اقتصادی و تجاری بین دو کشور عراق و پاکستان تأکید کرد. ایشان همچنین بر لزوم اهتمام به نیازمندی های مردم پاکستان توسط دولت آن کشور تأکید کردند.

لازم به ذکر است در سفر اخیر وزیر امور خارجه عراق به پاکستان تفاهم نامه ای با هدف افزایش مناسبات گردشگری مذهبی بین دو کشور و تسهیل ارائه ویزای زیارتی به اتباع پاکستان به امضای طرفین رسید.^۱

آیه - الله - النجفی - مستقبل - المستشار - السابق - لرئیس - الوزراء - <https://ar.abna۲۴.com/news/>

الب_۱۱۶۰۹۵۴.html

درخواست ایزدی‌ها از نهادهای مربوطه جهت اعلام حرمت دماء این گروه در عراق

محما خلیل علی آغا، قائم‌مقام شهرستان سنجان عراق از مراجع دینی و حکومت عراقی خواستار صدور احکام و قوانینی در راستای محترم شمرده شدن جان و مال ایزدی‌ها و دیگر طوایف مذهبی عراق شد. وی با اشاره به قتل‌عامی که توسط داعش نسبت به این گروه اتفاق افتاد اعلام کرد که پیروان این دین همچنان مورد قتل و اذیت از جانب جریان‌های تندرو قرار می‌گیرند.^۱

۱۲۶۲۶۴۴-الایزیدیون-المرجعیات-الدینیة-فتویٰ-https://arabic.rt.com/middle_east/

تحریم-إرأقة-دم-الأقلیات/

۲. شامات

برگزاری مجالس عاشورایی بدون شیعیان در لبنان!

عکس‌های منتشرشده از سوی سایت ظفاف، نشان از حضور بسیار اندک مؤمنان شیعه در مجالس عاشورای هرساله در سالن وحدت ملی شورای عالی اسلامی شیعه دارد. آنچه امسال متفاوت است برگزاری مجالس حسینی برای نخستین بار تحت سرپرستی شیخ علی الخطیب است، در حالی که پیش‌ازاین با سرپرستی شیخ عبدالامیر قبلان و با مشارکت هزاران عزادار و شخصیت‌ها و نماینده‌های همه فرق لبنانی، انجام می‌گرفت، اما بیماری شیخ قبلان و اقامت او در منزل مانع از آن شد که شخصاً مانند هرسال برگزاری این مراسمات را بر عهده گیرد.

بر اساس دیدگاه برخی تحلیلگران امور شیعیان لبنان، این شکست هولناک در سازماندهی این رویداد و تحریم عمومی شیعیان نسبت به شخصیتی که قرار است مرجع دینی آن‌ها باشد، به این دلیل است که شورای شیعه، پیروان خود را در تاریک‌ترین شرایطی که آن‌ها در حال گذراندن آن هستند، رها کرده است و این شورا باوجود

دارایی‌های وقفی بسیار ارزشمند، هیچ‌گونه ابتکار بشردوستانه یا کمک مالی یا غیر نقدی را برای طبقه مستضعف درون یا خارج جامعه شیعیان لبنان انجام نداده است.^۱

۳. غرب

انتخاب يك مسلمان آمریکایی به عنوان سفير آزادی مذهبی توسط بایدن

رئیس‌جمهور آمریکا جو بایدن اخیراً اعلام کرد که یک جوان مسلمان بانام رشاد حسین را به عنوان سفير آزادی بین‌المللی مذهبی انتخاب کرده است و او اولین مسلمانی است که توسط یک دولت آمریکا برای این سمت معرفی شده است. رشاد حسین، مسلمان هندی-آمریکایی، مدیر همکاری‌ها و مشارکت جهانی در شورای امنیت ملی ایالات متحده است.

وی پیش‌ازاین به عنوان مشاور ارشد بخش امنیت ملی وزارت دادگستری در دوران ریاست جمهوری باراک اوباما رئیس‌جمهور سابق آمریکا و همچنین نماینده ویژه

۱ / خاص-جنوبية-المجالس-العاشورائية-ل-۲۰۲۱/۰۸/۱۳ <https://janoubia.com/>

رئیس‌جمهور در سازمان همکاری اسلامی، فرستاده ویژه ایالات‌متحده در ارتباطات استراتژیک ضد تروریسم و معاون مشاور در کاخ سفید بوده است.

حسین در سازمان همکاری‌های اسلامی، به توسعه سیاست آمریکا و تقویت مشارکت با کشورهای دارای اکثریت مسلمان، سازمان‌های جامعه مدنی و سازمان همکاری اسلامی، دومین سازمان چندجانبه بزرگ جهان پس از سازمان ملل متحد، کمک می‌کرده است. او دکترای حقوق خود را از دانشکده حقوق ییل دریافت کرد، و به‌عنوان استادیار حقوق در مرکز حقوقی جورج تاون، و کالج خدمات خارجی جورج تاون و به‌عنوان سردبیر مجله حقوق ییل مشغول به فعالیت بود و به زبان‌های اردو، عربی و اسپانیایی صحبت می‌کند.

در ژانویه ۲۰۱۳، به رشاد حسین برای خدمات استثنایی وی برای سازمان‌های دولتی ایالات‌متحده، که منجر به دستاوردهای با اهمیت ملی یا بین‌المللی شد، نشان افتخار اهدا شد. ناکس تیمز، که در دوران دولت اوباما و ترامپ به‌عنوان مشاور ویژه در امور مذهبی اقلیت‌ها در وزارت امور خارجه فعالیت می‌کرد، نامزدی حسین را «یک انتخاب قوی» خواند.

لازم به ذکر است که سنای آمریکا باید انتصاب حسین را برای انجام وظایف خود تأیید کند.^۱

۱ <https://www.elkhabar.com/press/article/۱۹۱۵۰۹>

انتصاب خازر خان، منتقد برجسته ترامپ، به کمیسیون آزادی‌های مذهبی آمریکا

جو بایدن، رئیس‌جمهور آمریکا، روز جمعه اعلام کرد که خازر خان را در کمیته آزادی مذهبی ایالات متحده منصوب می‌کند. خازر خان اصالتی پاکستانی دارد. پدرش از افسران کشته شده در جنگ عراق است و از منتقدان برجسته رئیس‌جمهور سابق دونالد ترامپ در رقابت‌های انتخاباتی ۲۰۱۶ بوده است. خازر خان هنگامی که از ترامپ خواست تا از سخنان تحقیرآمیز خود علیه مسلمانان آمریکایی دست بردارد موفق شد موجی از حمایت‌ها را در جریان کنوانسیون ملی دموکرات‌های ۲۰۱۶ به سمت خود جلب کند.

سناتورهای نامزدی یک مسلمان در دولت بایدن را ممنوع کردند^۱

یک وبسایت تخصصی در پیگیری اخبار مذهبی مدعی شد اعضای مجلس سنای آمریکا مانع نامزدی یک مسلمان در پست دولتی شدند.

وبسایت «سرویس اخبار دین» به نقل از گروهی از گروه‌ها و سازمان‌های مذهبی در ایالات متحده، از قانون‌گذاران سنا که از معرفی یک شخصیت مسلمان در دولت بایدن خودداری کردند، انتقاد کرد.

به نوشته این پایگاه خبری، گروهی از قانون‌گذاران جمهوری خواه مجلس سنا مانع نامزدی یک مسلمان پاکستانی-آمریکایی برای سمت مدیر اداره مشاغل کوچک در دولت بایدن شدند.

این پایگاه خبری اظهار داشت که دلیل مخالفت جمهوری خواهان با او یکی اعتقاد وی به دین اسلام و دیگری احتمال خصومت وی با اسرائیل است.^۱

^۱ <https://arabi۲۱.com/story/۱۳۷۷۶۴۳>

فرانسه قانونی را علیه اسلام افراطی، تصویب کرد!

با وجود مخالفت‌های گسترده، مجلس فرانسه روز جمعه (۲۳ ژوئیه ۲۰۲۱) قانون بحث‌برانگیزی که به‌طور خاص اسلام‌گرایان را هدف گرفته است را تصویب کرد. پس از هفت ماه بحث بین مجلس نمایندگان و سنای فرانسه، سنای فرانسه با ۴۹ رأی موافق، ۱۹ رأی مخالف و ۵ رأی ممتنع، متن «احترام به اصول جمهوری» را که به‌عنوان علاجی علیه «تسلط اسلام‌گرایان» بر جامعه ارائه شده بود، تصویب کردند. این متن، با حمایت وزیر جرالدرمان، شامل مجموعه‌ای از اقدامات در مورد بی‌طرفی خدمات عمومی، مبارزه با نفرت، حفاظت از کارکنان و معلمان دولتی، نظارت بر آموزش خانواده، تقویت نظارت بر انجمن‌ها، بهبود شفافیت و تأمین مالی اعمال مذهبی و حتی مبارزه با تعدد زوجات و ازدواج اجباری، هست. این اقدام سنای فرانسه با حمله شدید رهبران و جنبش‌های اسلامی در سراسر جهان، به‌ویژه ترکیه به رهبری رجب طیب اردوغان مواجه شد، که ماه‌ها بین پاریس و آنکارا

تنش ایجاد کرد. مجلس فرانسه در فوریه گذشته این لایحه را در اولین قرائت تصویب کرده بود.^۱

تحلیل: فرانسه بارها هدف حملات خونین و بی سابقه منتسب به اسلام‌گرایانی قرار گرفته است که از سال ۲۰۱۵ تاکنون بیش از ۲۶۵ نفر قربانی گرفته است. برخی از این حملات از سوی داعش برعهده گرفته شد و برخی نیز در اعتراض به کاریکاتورهای ضد اسلامی مجله شارلی ابدو بود.

قانون اخیر که اعتبار و مشروعیت خود را از این حوادث تلخ گذشته می‌گیرد، به‌طور ویژه و روشن مسلمانان را مورد هدف قرار داده و به دنبال به حاشیه راندن آن‌ها در فرانسه است. این قانون تقریباً محدودیت‌هایی را بر همه جنبه‌های زندگی مسلمانان فرانسه اعمال و تلاش می‌کند ثمره نفرت‌پراکنی‌های سیاست‌مدارانی همچون امانوئل مکرون را به‌عنوان یک مشکل مزمن مردم مسلمان نشان دهد.

باوجود موضع‌گیری‌های اعتراضی متعدد فعالان سیاسی و اجتماعی مسلمان و غیرمسلمان، سکوت سازمان‌های اسلامی و نداشتن موضعی واحد در برابر چنین قوانین ضد اسلامی، دست دولت فرانسه را همچنان باز خواهد گذاشت تا به‌راحتی قوانین ضد اسلامی متعددی را بر اساس قانون فوق‌الذکر تصویب کند. این سکوت مجامع اسلامی ریشه در همراهی برخی کشورهای مسلمان همسو با غرب، و به‌طور خاص فرانسه، دارد که خود را در محکوم نکردن قضیه کاریکاتورهای مجله شارلی ابدو نیز نشان داد.

۱ <https://www.dw.com/ar/بعد-جدل-ومعارضة-فرنسا-تمرر-قانونا-يستهدف-الاسلام>

دادگاه اروپایی ممنوعیت پوشیدن لباس مذهبی در محل کار را تصویب کرد!

حفاظت از آزادی‌های مذهبی - به‌ویژه برای زنان مسلمان - هفته گذشته تحت تأثیر عالی‌ترین دادگاه اتحادیه اروپا قرار گرفت که به کارفرمایان اجازه می‌دهد تا در مورد افرادی که لباس مذهبی می‌پوشند تبعیض قائل شوند.

در ۱۵ ژوئیه، دیوان عدالت اتحادیه اروپا، در مورد دو پرونده‌ای که زنان در آلمان به دلیل امتناع کارفرمایان خود از اجازه دادن به پوشیدن روسری در محل کار خود صادر کردند، به این نتیجه رسید که کارفرمایان می‌توانند اعتقادات مذهبی، سیاسی یا فلسفی را محدود کنند.

در گذشته از توجیه حقوقی «لزوم بی‌طرفی» برای توجیه ممنوعیت‌های مشابه در بخش دولتی استفاده می‌شد و این منطق به بخش خصوصی نیز کشیده شد و راه را برای تبعیض شغلی گسترده باز کرد. استدلال دادگاه مبنی بر اینکه اجازه پوشیدن لباس مذهبی ممکن است به توانایی شرکت آسیب برساند و کارکنانی که لباس مذهبی می‌پوشند ممکن است به‌طور قانونی حقوق دیگر کارکنان را نادیده بگیرد.

دادگاه می‌گوید که این محدودیت‌ها تبعیض‌آمیز نیستند مادامی‌که برای همه نمادهای مذهبی یا اعتقادی به‌طور یکسان اعمال شوند. به‌عنوان مثال، در مورد پوشیدن کپای یهودی و عمامه سیک باید محدودیت اعمال شود. اما در عمل، چنین محدودیت‌هایی در اروپا اغلب در مورد زنان مسلمان باحجاب یا نقاب است.

ممنوعیت پوشیدن لباس و نمادهای مذهبی برای معلمان و سایر کارمندان دولتی در آلمان باعث شده است که برخی از زنان مسلمان از تحصیل دست بکشند. ممنوعیت پوشاندن صورت در فرانسه، که توسط دادگاه حقوق بشر اروپا تأیید شده است، منجر به جریمه نزدیک به ۶۰۰ زن مسلمان در کمتر از سه سال شده است. قانونی که در فرانسه در سال ۲۰۰۴ تصویب شد و پوشیدن روسری در مدارس را ممنوع کرده است، برخی از دختران مسلمان را از اتمام تحصیل بازداشته است. زنانی که مجبور به استفاده از روسری هستند در عمل احتمال کاهش مشارکت آن‌ها در جامعه را افزایش می‌دهد.^۱

ملاحظه: ازجمله واکنش‌ها به این رأی دادگاه اروپایی، باید به محکوم کردن آن از سوی سخنگوی رجب طیب اردوغان رئیس‌جمهور ترکیه اشاره کرد که آن را موجب توسعه اسلام هراسی دانست.^۲ همچنین فخرالدین آلتون، رئیس بخش ارتباطات ریاست جمهوری ترکیه، گفت که تصمیم دیوان عدالت اروپا مبنی بر ممنوعیت استفاده از روسری در محل کار نشان‌دهنده میزان ریاکاری اتحادیه اروپا در زمینه حقوق بشر، آزادی مذهبی و برابری است. آلتون در مقاله‌ای به زبان انگلیسی که برای الجزیره نوشته است، در آن به تشدید خصومت با اسلام در اروپا برای مدت طولانی اشاره کرده است.^۳

^۱ <https://www.hrw.org/ar/news/۳۷۹۲۶۱/۲۷/۰۷/۲۰۲۱>

^۲ <https://www.alhurra.com/turkey/۱۹/۰۷/۲۰۲۱/الرموز-أوروبا-منع-الرموز-ترکیا-تنتقد-قرار-أوروبا-منع-الرموز>
الدینة-فی-أماكن-العمل

^۳ <https://www.turkpress.co/node/۸۳۶۶۲>

درخواست‌ها برای حضور مبلغان مسلمان در ارتش آلمان

ایمن مازیک، رئیس شورای عالی مسلمانان در آلمان، در مصاحبه‌ای با روزنامه آلمانی، از سیاستمداران و تصمیم‌گیرندگان در دولت آلمان خواست تا امنیت معنوی اسلامی را تأمین کنند. به گفته مازیک، تعداد مسلمانانی که در رده‌های ارتش آلمان مشغول به کار هستند، به حدود ۳۰۰۰ تا ۴۰۰۰ سرباز رسیده است، بنابراین نیاز به مراقبت معنوی به یک تقاضای فوری برای این سربازان تبدیل شده است و شورای عالی مسلمانان برای همکاری با دولت در این زمینه اعلام آمادگی کرده است.

قابل توجه است که طبق قوانین آلمان، هر سرباز حق مراقبت معنوی دارد و می‌تواند مناسب مذهب خود را بدون مانع انجام می‌دهد. کلیساهای پروتستان و کاتولیک در ارتش آلمان مراقبت معنوی نظامی را به سربازان و بستگان آن‌ها ارائه می‌دهند. همچنین، از ژوئن ۲۰۲۱، یک خاخام شروع به ارائه مراقبت معنوی به سربازان یهودی کرده است. به نوشته یک روزنامه آلمانی، تنها حدود ۳۰۰ سرباز یهودی در ارتش آلمان کار می‌کنند و دارای یک خاخام هستند که از نظر مذهبی بر آن‌ها

نظارت می‌کند، در حالی که تعداد سربازان مسلمان ارتش آلمان ۱۰ برابر این تعداد است و آن‌ها هیچ حمایت مذهبی خاصی ندارند.^۱

۴. خلیج فارس

مرد عربستانی ساکن منطقه شیعه‌نشین شرق به جرم شورش اعدام شد؛

عربستان سعودی اعلام کرد یک فرد شیعه را به اتهام شورش مسلحانه در منطقه شیعه‌نشین قطیف اعدام کرده است. به گفته وزارت کشور سعودی اعدام احمد بن سعید بن علی الجنبی در شهر دمام مرکز استان الشرقیه عربستان انجام شده است. در این بیانیه کوتاه آمده است که الجنبی در تلاش برای کشتن نیروهای امنیتی این کشور با تیراندازی به ایست بازرسی‌ها و گشت‌های پلیس در قطیف مشارکت داشته است. در این گزارش آمده است که وی همچنین در قاچاق اسلحه و راهپیمایی‌ها شرکت کرده است، که قوانین عربستان سعودی آن را تضعیف بافت اجتماعی و انسجام جامعه می‌داند. این بیانیه این اقدامات را «تروریستی» توصیف کرده است.

۱/ بعد-تضاعف-أعداد-الجنود-المسلمین-مطالب/ <https://www.alquds.co.uk>

در این بیانیه آمده است که بازجویی منجر به اتهامات مربوطه شده و حکم اعدام به‌عنوان مجازات برای این اقدامات اجرا شده است. این بیانیه هویت این فرد را مشخص نکرده و زمان وقوع جنایات ادعایی را مشخص نکرده است، هرچند اعدام‌های گذشته در مرکز استان دمام به اتهامات مشابه، همگی مربوط به اقلیت شیعه بوده‌اند.

فعالانی که با آسوشیتدپرس تماس گرفتند، شیعه بودن الجنبی را تأیید کردند، اما گفتند اطلاعات کمی درباره پرونده وی در دست است و برادر وی در حال حاضر به دلیل اعتراض به دولت در زندان است.

اعتراضات در قطیف از زمان اعتراضات بهار عربی در خاورمیانه شروع شد و ساکنان شیعه عربستانی این منطقه خواستار رفتار عادلانه‌تر و حقوق بیشتر شدند. آن‌ها از اینکه شهرها و شهرک‌های آن‌ها، باوجود نزدیکی به ذخایر عظیم نفت پادشاهی، توسعه نیافته‌اند، اعتراض داشته و می‌گویند بخش‌هایی از کتاب‌های درسی سعودی و سال‌ها نفوذ اجتماعی اهل سنت سلفی باعث تبعیض بیشتر علیه آن‌ها شده است.

عربستان در سال جاری تاکنون بیش از ۳۰ نفر را اعدام کرده است که حداقل یک جوان شیعه دیگر نیز با اتهاماتی مشابه در میان آن‌ها بوده است. اکثر اعدام‌ها در عربستان از طریق گردن زدن با شمشیر انجام می‌شود.^۱

۱ <https://religionnews.com/۰۴/۰۸/۲۰۲۱/saudi-man-executed-in-shiite-populated-east-for-rebellion/>

هیئت کبار علمای سعودی: قربانیان کرونا شهید هستند!

هیئت کبار علمای سعودی اعلام کرد، شخصی که جان خود را به خاطر ابتلا به ویروس کرونا از دست دهد، شهید محسوب می‌شود.

در بیان علت صدور این فتوا آمده، مبطون (آن که به درد شکم بمیرد) شهید است و طبق آنچه که بخاری و مسلم به نقل از ابو هریره گفته‌اند، شهدا پنج گروه هستند: طاعون‌زده (کسی که در اثر وبا بمیرد)، آن که به درد شکم بمیرد، کسی که در آب غرق شود، کسی که زیر آوار فوت کند و کسی که در راه خدا در میدان جهاد کشته شود. لذا امیدواریم کسانی که جان خود را به خاطر ابتلا به این بیماری از دست داده‌اند، شهید محسوب شوند و پاداش بگیرند.

این فتوا توسط کمیته دائمی هیئت به ریاست شیخ عبدالعزيز آل شیخ، مفتی اعظم و عضویت شیخ صالح الفوزان، شیخ عبدالسلام السلیمان، شیخ سعد الشثری و شیخ محمد آل الشیخ امضا شده است.

طبق آمارهای رسمی دولت سعودی، قربانیان کرونا در عربستان بیش از ۸ هزار نفر هستند.^۱

علمای بحرین: اقدامات حکومت علیه عزاداران حسینی کورکورانه است و هیچ ربطی به کرونا ندارد

علمای بحرین با صدور بیانیه‌ای، اقدامات کورکورانه حکومت این کشور را برای جلوگیری از برگزاری مراسم عزاداری محکوم کرد.

در بیانیه علمای بحرین آمده است: اقدامات حکومت بحرین در خصوص جلوگیری از برگزاری مراسم عزاداری، اقداماتی کورکورانه است که به تدابیر احتیاطی پزشکی هیچ‌گونه ارتباطی ندارد و هیچ توضیح منطقی جز سیاست فرقه‌ای و هدف‌گیری سامانمند امور مذهبی، که هر ساله شاهد تشدید روند آن هستیم، ندارد.

^۱ <https://arabi21.com/story/۱۳۷۸۸۱۷>

علمای بحرین افزودند: هدف از چنین اقداماتی تحمیل سلطه سیاسی بر ویژگی‌های مذهب و عقیده و عقاید دینی در راستای قانونی کردن آن بر اساس دستورالعمل‌ها و خواسته‌های ظالمانه رژیم و مصادره فضای محدود باقی‌مانده برای برگزاری مناسک دینی است در حالی که این موضوع مبالغه در فساد و اوج بی‌عدالتی و استبداد است و الا اهتزاز پرچم حسین(ع) و یا پلاکاردی با محتوای دینی چه آسیبی به حکمرانی و قلدری دیوانه‌وار رژیم بحرین می‌رساند و اصلاً چه ارتباطی با کرونا دارد؟

این علما با اشاره به اینکه چرا رژیم بحرین به بهانه اقدامات پیشگیرانه از کرونا در برابر برگزاری مراسم عزاداری محدودیت ایجاد می‌کند و اقدام به احضار موکب داران و مسئولان حسینه‌ها می‌کند، تأکید کردند: اگر در تعقیب تخلفات پزشکی صادق هستید، آن را در روز روشن در اماکن دیگری که می‌شناسید، جستجو می‌کردید.

در پایان این بیانیه آمده است: ما تعدی به مناسک دین و آزادی دینی را محکوم می‌کنیم و خواهان توقف فوری چنین تعدی‌ها و توقف سیاست سامانمند برای سرکوب دینی هستیم.^۱

ه. شرق آسیا

فوت مفتی اعظم ازبکستان

شیخ عثمان خان علیموف، مفتی ازبکستان، رئیس هیئت مسلمانان ازبکستان و عضو دبیرخانه عمومی مراکز و هیئت‌های فتوا در سراسر جهان، درگذشت. دکتر شوقی علام، مفتی اعظم مصر، با تسلیت درگذشت این عالم، در بیانیه خود آورد که آن مرحوم علاوه بر تلاش‌های بسیار در حوزه فتاوی فقهی، در خدمت به مسلمانان، به‌ویژه در کشورهای آسیای میانه، آثار خوب بسیاری داشته است.^۱

^۱ <https://www.elbalad.news/۴۹۲۶۳۹۵>

مالزی جایزه مهاجرت نبوی را به شیخ محمد العیسی داد

پادشاهی مالزی به شیخ محمد بن عبدالکریم عیسی، دبیر کل اتحادیه جهان اسلام و رئیس انجمن علمای مسلمان، بالاترین جایزه مالزی را که به دانشمندان مسلمان جهان داده می‌شود، اعطا کرد.

عیسی جایزه «مهاجرت نبوی» را به عنوان تأثیرگذارترین شخصیت بین‌المللی اسلامی در جهان برنده شد و از تلاش‌های وی در برجسته‌سازی تصویر واقعی از اسلام، اصول و ارزش‌های شریف آن و پیام بشردوستانه بزرگ به جهانیان، علاوه بر مشارکت‌های تأثیرگذار وی در ارتقای هماهنگی بین پیروان ادیان و فرهنگ‌ها و نقش او در گسترش صلح جهانی قدردانی شد.

مراسم تجلیل در جشن بزرگ سنتی سال نو اسلامی، با حضور سلطان عبدالله بن سلطان احمد شاه، پادشاه مالزی، محی الدین یاسین، نخست‌وزیر مالزی، اعضای دولت و نمایندگان کشورهای اسلامی و غیرمسلمان در مالزی برگزار شد.

قابل ذکر است که جایزه «مهاجرت نبوی» مهم‌ترین جایزه‌ای است که دولت مالزی در آغاز هر سال هجری قمری به شخصیت‌های برجسته بین‌المللی که نقش برجسته‌ای در خدمت به اسلام و بشریت دارند، اعطا می‌کند.^۱

ملاحظه: محمد العیسی، وزیر سابق دادگستری عربستان و دبیر کل «رابطه العالم الاسلامی»، مدت‌ها است که در پیشانی سیاست‌ها و دیپلماسی‌های مذهبی تساهل‌گرای عربستان سعودی خوش درخشیده است. وی یکی از اهرم‌های مهم مذهبی معامله قرن و عادی‌سازی روابط میان عربستان و رژیم صهیونیستی بوده که بارها در نشست‌ها و بازدیدهایی همراه با صهیونیست‌ها شرکت کرده و تلاش نموده از حجم تنفر مسلمانان نسبت به تاریخ جنایات این رژیم بکاهد. العیسی به عنوان سفیر مذهبی عربستان، دیدارها و تعاملات گسترده و متعددی با رهبران سیاسی و مذهبی جهان دارد، به گونه‌ای که تنها در همین یک ماه گذشته، جز برگزاری نشست مهم مرجعیات عراقی در مکه مکرمه، با سفرای اتریش^۲ و هلند^۳ در عربستان دیدارهای جداگانه‌ای داشته، به ایسلند سفر کرده و با رییس و برخی نمایندگان مجلس این کشور دیدار داشته است.^۴ همچنین العیسی در سفری پر بار به مقدونیه شمالی، مورد استقبال رییس جمهور^۵ و رییس مجلس^۶ این کشور قرار گرفت و با کمیته دولتی روابط با فرقه‌ها و گروه‌های مذهبی نشستی

۱ <https://www.hespress.com/html/ماليزيا-تتوج-الشيخ-العيسى-بجائزة-الهج-۸۶۰۵۳۷>

۲ <https://twitter.com/MWLOrg/status/۱۴۲۱۸۵۷۷۵۶۹۵۳۳۳۷۶۴?s=۲۰>

۳ <https://twitter.com/MWLOrg/status/۱۴۲۸۴۳۳۹۳۰۷۴۳۶۴۸۲۷۱?s=۲۰>

۴ <https://twitter.com/MWLOrg/status/۱۴۲۰۳۲۸۰۳۵۳۳۷۷۸۹۴۴۳?s=۲۰>

۵ <https://twitter.com/MWLOrg/status/۱۴۲۶۲۴۵۸۷۶۰۵۰۲۴۳۵۸۵?s=۲۰>

۶ <https://twitter.com/MWLOrg/status/۱۴۲۷۲۴۶۰۳۳۱۵۱۶۶۴۱۳۱?s=۲۰>

داشته^۱، از کلیسای جامع مقدونیه بازدید کرده^۲ و در جمع علمای برجسته مسلمان این کشور سخنرانی کرده است^۳. این همه جز فعالیت‌ها و برنامه‌هایی است که العیسی با واسطه بازوهای اجرایی خود در رابطه العالم الاسلامی در این مدت کوتاه برگزار کرده است.

۶. حوزه ترکی

درگذشت ابراهیم یورت، مبلغ سرشناس بین‌المللی جهان اسلام

نعمت‌الله خلیل ابراهیم یورت، واعظ و دعوتگر مشهور تُرک پس از سال‌ها فعالیت در حوزه تبلیغ اسلام در بسیاری از کشورهای جهان به‌ویژه ژاپن، در سن ۹۰ سالگی بر اثر عارضه قلبی در استانبول درگذشت. نماز جنازه بر این مبلغ برجسته در مسجد فاتح

۱ <https://twitter.com/MWLOrg/status/۱۴۲۷۶۸۱۲۰۲۲۵۸۰۳۸۷۹۲?s=۲۰>

۲ <https://twitter.com/MWLOrg/status/۱۴۲۸۲۵۰۴۱۴۰۹۷۵۷۱۸۴۵?s=۲۰>

۳ <https://twitter.com/MWLOrg/status/۱۴۲۶۸۶۳۹۱۶۴۲۰۸۹۸۸۱۶?s=۲۰>

استانبول اقامه و پیکرش در قبرستان «ایوب سلطان» این شهر به خاک سپرده شد. به طفته برخی منابع بیش از ۱۰۰ هزار نفر بر اثر دعوت او به اسلام گرویدند.

ابراهیم یورت که در بین مردم ترکیه به «نعمت‌الله هوجا (خواجه نعمت‌الله)» مشهور بود، در سال ۱۹۳۱ در استان «آماسیه» در شمال ترکیه متولد شد. وی از کودکی به همراه پدرش در جلسات علمی شرکت می‌کرد

شیخ نعمت‌الله در سال ۱۹۵۵ به‌عنوان مؤذن در مسجد سلطان احمد در استانبول مشغول فعالیت شد. وی همچنین به‌عنوان نائب دو امام جماعت معروف؛ محمد اوکو تچه (کنلی محمد افندی) و سید شفیق آرواسی خدمت کرد. شیخ نعمت‌الله بعدها در معیت پدرش که از ریاست اداره امور دینی ترکیه بازنشسته شده بود، به مکه مکرمه مهاجرت کرد و ۳۳ سال در مکه اقامت گزید و در مسجد محله اشرف که در نزدیکی جبل النور قرار دارد به تدریس علوم نبوی پرداخت، سپس به دعوت مسلمانان ژاپن راهی این کشور شد و امامت نخستین مرکز اسلامی ژاپن را بر عهده گرفت.

خواجه نعمت‌الله در مدت ۲۰ سال اقامت خود در ژاپن صدها مسجد و نمازخانه در این کشور بنا کرد و هزاران نفر از مردم این کشور به دعوت او به اسلام گرویدند. وی به دلیل تلاش‌های خود در راه تبلیغ اسلام با لقب «مجاهد ژاپن» شناخته می‌شد.

خواجه نعمت‌الله به شش زبان زنده دنیا سخن می‌گفت و به تبلیغ دین می‌پرداخت. وی در سال ۱۹۸۱ موفق به توزیع ۲۰ هزار نسخه قرآن در چین شد و در طول زندگی خود در بیش از ۵۰ کشور به تبلیغ اسلام پرداخت. این دعوتگر مشهور اسلام حتی در دوران بیماری خود نیز تدریس به شاگردان خود در مسجد «ساری‌یر» استانبول را متوقف نکرد. مشرب صوفیانه و اخلاقی قالب دعوت او را تشکیل می‌داد.^۱

۱ <https://iqna.ir/fa/news/۳۹۸۸۵۶۳>

استقبال مسلمانان غنا از افتتاح مسجد «امت» با حمایت ترکیه

مسجد و مجموعه «امت» به سبک معماری مشابه مسجد سلطان احمد در استانبول ساخته شد و در آکرا، پایتخت غنا افتتاح شد.

مسلمانان غنا از افتتاح مسجد و مجتمع «امت» در پایتخت، آکرا، که بزرگترین مسجد در غرب آفریقا است، استقبال کرده‌اند.

سرکی حاجی موسی، یکی از حاضران در مراسم افتتاح مسجد، روز جمعه در گفتگو با آناتولی گفت: «ترکیه هدیه‌ای گرانبها به غنا داده است که به نفع همه مسلمانان غنا خواهد بود». وی افزود: «این روز به لطف ترکیه برای ساخت مسجد و مجموعه ملت، برای همه مسلمانان غنا زمان خوشحالی است».

نانا آکوفو-آدو، رئیس‌جمهور غنا، محمد باومیا، معاون رئیس‌جمهور، علی ارباش، رئیس امور مذهبی ترکیه، مقامات ارشد غنا و مهمانان نمایندگی‌های دیپلماتیک خارجی در کشور در مراسم افتتاح مسجد و مجتمع «امت» شرکت کردند.

ارباش در سخنرانی خود در مراسم افتتاحیه تأکید کرد که اسلام دینی است که صلح، امنیت و رفاه انسان را مد نظر گرفته و اصول جهانی را برای دستیابی به این اهداف تعیین می‌کند. وی تأکید کرد که آفریقا طی صدها سال از نژادها و زبان‌های مختلف استقبال کرده است و قاره‌ای غنی از میراث فرهنگی، تمدنی و هنری است.

وی توضیح داد که مساجد زیادی در بسیاری از مناطق جهان با مشارکت ریاست امور دینی، اوقاف مذهبی ترکیه و حمایت خیرین ترک ساخته شده و مسجد و مجموعه امت در غنا یکی از آن مساجد است.

این مسجد می‌تواند ۵۰۰۰ نمازگزار را در خود جای دهد و بزرگترین مسجد در غرب آفریقا است.^۱

احکام قضایی صادر شده علیه علما و مبلغان مصری تروریسم ناعادلانه قضایی است

دکتر رفعت محمد رشید میقاتی احکام اعدام قضایی را که اخیراً از سوی دادگاه تجدیدنظر مصر علیه گروهی از دانشمندان مصری و حامیان آن صادر شد، به‌عنوان

^۱ <https://www.aa.com.tr/ar/السياسة/-غانا-المسلمون-سعداء-بافتتاح-مسجد-الأمة-بدعم>

«تروریسم قضایی» محکوم کرد، احکامی که فاقد محاکمات عادلانه و ساده‌ترین انواع شواهد است.

او با یادآوری اینکه ناپلئون عمداً تعدادی از علما را روزانه به‌طور غیرعادلانه و تجاوزکارانه می‌کشت تا مصر را زیر سلطه خود درآورد تاکید کرد که رویکرد فرعون‌ی یک رویکرد شکست خورده خونین است که توسط ستمگران قبلی امتحان شده و خدا آن‌ها را برای همیشه بدبخت کرد.

وی در پایان خواستار محاکمه کسانی شد که هزاران نمازگزار را در میدان رابعه کشتند، دانشجویان و زنان بی‌گناه دانشگاه، پزشکان، پرستاران و مبلغان را سوزاندند، با هلیکوپتر به آن‌ها تیراندازی کردند، مقدسات خداوند متعال، منبرها، قرآن و...، کسانی که فلسطین را محاصره کرده و مردم آن را از غذا، دارو و وسایل زندگی شایسته باز داشتند.^۱

^۱ <https://www.rabtasunna.com/۸۲۱۶>

نیجریه؛ کشته شدن ۲۳ مسلمان در یک کمین

در پی کشته شدن ده‌ها مسلمان در نیجریه، رئیس جمهور بوهاری این حمله را محکوم کرد.

روز شنبه، ۲۳ مسلمان در هنگام بازگشت از یک مراسم مذهبی در ایالت بائوچی در نیجریه هدف کمین افراد مسلح و ناشناس قرار گرفته و همگی کشته شدند. این کشتار موجی از خشم و نفرت را در میان مردم نیجریه به خصوص مسلمانان سبب شده است. گزارش رسانه‌ها به نقل از پلیس می‌گوید که این حمله، کاروانی از پنج اتوبوس از حجاج مسلمان را که شامل ۹۰ نفر بوده‌اند، هدف قرار داده است.

محمود بوهاری رئیس جمهور نیجریه این حمله را محکوم کرده و آن را کاملاً برنامه‌ریزی شده خوانده است. با اینکه دولت نیجریه اعلام کرده مهاجمان را دستگیر کرده اما هنوز هیچ نام و نشانی از آن‌ها فاش نشده و مدرکی هم مبنی بر دستگیری آن‌ها ارائه نشده است. دزدی، راهزنی و آدم ربایی در نیجریه - پرجمعیت‌ترین کشور

آفریقا- متداول است و هرساله افراد مختلفی در جاده‌ها و راه‌های این کشور هدف حمله قرار می‌گیرند.

برخی منابع در نیجریه می‌گویند این حمله به مسلمانان کار یک گروه شبه‌نظامی مسیحی است. گفتنی است شمال نیجریه ۱۲ سال است که شاهد درگیری گروه‌های تکفیری و نیروهای دولتی است که طی آن تاکنون ۳۵۰ هزار نفر کشته شده‌اند.^۱

در حمله پلیس نیجریه به عزاداران حسینی ۳ نفر شهید و ۱۲ تن زخمی شدند

جنبش اسلامی نیجریه اعلام کرد که در جریان حمله نیروهای پلیس این کشور به مراسم عزاداری در روز عاشورا دست کم سه تن شهید و دوازده تن دیگر مجروح شدند. سایت این جنبش نوشت: در این حمله که در جریان آن نیروهای پلیس به مراسم عزاداری پیروان اهل بیت علیهم السلام در ایالت سوکوتو در شمال کشور حمله کردند، سه تن شهید شدند که این سه تن «بیلو محمد الیلا»، «عمرانا عمر یابا» و «حسن ابوبکر سوکوتو» هستند.

^۱ <https://www.reuters.com/world/africa/nigeria-says-killing-muslim-travellers-was-prearranged-۱۵-۰۸-۲۰۲۱/>

این جنبش تصاویری از سه شهیدی که به دست نیروهای پلیس نیجریه به شهادت رسیده‌اند را منتشر و حال زخمی‌شدگان را وخیم اعلام کرده است. جنبش اسلامی نیجریه از پلیس خواسته دلیل رفتار وحشیانه خود در قبال عزاداران امام حسین(ع) را توضیح دهد.^۱

برای اولین بار، حکم دادگاه ۹ مکانیسم تجدیدگفتان دینی را تعیین کرد

دیوان عالی اداری مصر تصمیم گرفت اختلافات بین وزارت اوقاف و یکی از مبلغان مساجد را پایان دهد، به‌طوری که حکم صادره از سوی دادگاه اداری در اسکندریه به سرپرستی دکتر محمد عبدالوهاب خفاجی، با تأیید تصمیم وزارت اوقاف مصر در رد اجازه خطبه یکی از جریان‌های مذهبی افراطی در مسجدی در استان بیراهه، نهایی شد. در حکم خود، دادگاه ۹ مکانیسم تجدید روش گفتان دینی را مشخص کرد. این مکانیسم‌ها در موارد زیر نشان داده شده است:

^۱ <https://www.alahednews.com.lb/article.php?id=۳۴۴۲&cid=۱۱۶>

اول: تجدید گفتمان دینی باید بر این اساس باشد که اسلام خواستار صلح در زمین است، زیرا اسلام دین خیر و صلح است، نه دین خشونت یا تجاوز.

دوم: تجدید گفتمان دینی مستلزم درک مجدد متون در پرتو واقعیت زندگی و تحولاتی است که محیط معاصر به شیوه‌ای سازگار با روح توسعه که هنجار زندگی است، ایجاد می‌کند.

سوم: باید در رأس عناصر تجدید گفتمان دینی به مفهوم «وطن» در راستای تعریف حقیقت مفهوم «اندیشه سیاسی اسلامی» پرداخته شود، که این دو معضل و مسأله مشکل‌ساز برای امت هستند.

چهارم: تجدید گفتمان دینی نباید تنها محدود به ملت اسلامی باشد، بلکه باید مرزهای کشورها را به خارج از آنها نیز پشت سر بگذارد.

پنجم: تجدید گفتمان دینی باید مبتنی بر اعتدال در رویکرد و بدون اغراق یا سهل‌انگاری باشد و در اجرای گفته خداوند متعال: «وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِّتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا» تجدید گفتمان دینی باید مطابق قلب و ذهن باشد.

هفتم: تجدید گفتمان دینی مستلزم رویارویی اندیشه با اندیشه، به‌ویژه در میان جوانان است، زیرا واقعیت نشان داده که در بحث و مهار آنها نقصی وجود دارد و شکی نیست که رهبران اندیشه‌های میانی دینی متوجه شده‌اند که روشهای تجدید گفتمان دینی باید با توسعه زندگی و ظهور در تعالیم مجاز اسلام ارتباط تنگاتنگی داشته باشد.

هشتم: تجدید گفتمان دینی باید توجه داشته باشد که دین فقط برای عبادت نیست، بلکه دین همانگونه که مربوط به آخرت، مربوط به زندگی دنیا نیز هست. مطابق آیه: «وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ

إِيَّاكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ» دین با اخلاق والا، صداقت و راستگویی، باید به تمام جنبه‌های زندگی، در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، علمی، فرهنگی و تمدنی پردازد.

نهم: با تأکید بر این واقعیت که تجدید گفتمان دینی تجدید خود دین نیست، خدای ناکرده، «سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا»، بلکه تجدید در خود اندیشه‌ها است که با تحولات زندگی مرتبط است.^۱

عبیر موسی در نامه‌ای فوری به رئیس‌جمهور تونس خواستار بستن مقر «اتحادیه بین‌المللی علمای مسلمان» شد

رئیس «حزب مشروطه آزاد» در تونس، عبیر موسی، از رئیس‌جمهور این کشور، قیس سعید، خواست تا مقر «اتحادیه بین‌المللی علمای مسلمان» به ریاست شیخ یوسف القرضاوی در این کشور را تعطیل کند.

موسی سعید در نامه خود خواستار «درخواست فوری به قوه قضائیه جهت تعلیق فعالیت این شعبه و کلیه اجزای اختاپوسی وابسته به آن و آغاز مراحل انحلال نهایی آن و بستن مقر افراد مشکوک، انجمن‌های مرتبط با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و

^۱ <https://www.almasryalyoum.com/news/details/۲۳۸۹۸۷۸>

توقف فعالیت سازمان‌های سیاسی‌ای که وفاداری خود را به دولت خلافت اعلام می‌کنند و جمهوری را ویران می‌کنند» شد.

او همچنین خواستار خشک شدن منابع مالی «اختاپوس اخوانی» در تونس با ارجاع پرونده‌های انجمن و سازمان‌های سیاسی فوق به کمیته ملی مبارزه با تروریسم برای فعال‌سازی اختیارات خود برای طبقه‌بندی این سازمان‌ها به عنوان سازمان‌های مرتبط با تروریسم و پولشویی شد و درخواست کرد تا اجازه توقف موجودی‌های مالی آن‌ها، بررسی منابع مالی آن‌ها و ارجاع پرونده آن‌ها به قوه قضائیه صادر شود و موسسین آن و همه کسانی که در جنایات آن شرکت کرده‌اند پاسخگو باشند.^۱

شورای علمای قرضای از هیچ‌کشوری در جهان مجوز ندارد

محمد عبدالوهاب خفاجی، نایب رئیس شورای دولتی مصر، مطالعه‌ای با عنوان «اتحادیه علمای مسلمان» داشته که می‌گوید: آنان یک مجموعه تروریستی هستند که

فی-رسالة-عاجلة-إلى-الرئيس-التونسي-۱۲۶۳۴۳۳/۱ https://arabic.rt.com/middle_east/

/عبير-موسي-تطالب-بإغلاق-مقرات-اتحاد-علماء-المسلمين-فیديو

توسط هیچ کشوری در جهان مجوز ندارد، و این مجموعه با هدف تخریب کشورهای عربی ایجاد شده است.

این مطالعه در حالی صورت می‌گیرد که درخواست‌های تونس برای بستن شعبه «اتحادیه بین‌المللی علمای مسلمان» در تونس پس از تحریک هرج و مرج در بیانیه وی مبنی بر ممنوعیت تصمیمات رئیس‌جمهور تونس برای مسدود کردن مجلس نمایندگان اکثریت اخوان، اعلام شد. پلیس مصر نیز پس از انقلاب مردم مصر در ۳۰ ژوئن ۲۰۱۳، شعبه آنان را در مصر بست.

او می‌گوید که اتحادیه‌ای به نام «اتحادیه بین‌المللی علمای مسلمان» تروریستی است و بدون مجوز از هیچ کشوری در جهان تشکیل شده است.

خفاجی می‌افزاید که اتحادیه موسوم به «اتحادیه بین‌المللی علمای مسلمان» یکی از شوراهای جعلی است که از دین به‌عنوان پوششی برای خشونت استفاده می‌کند و این شورای قرض‌اوی، مفتی تروریسم است.^۱

«نهادهای فتوا در عصر دیجیتال، در کنفرانس جهانی فتوا با شرکت ۸۵ کشور

^۱ <https://gate.ahram.org.eg/News/۲۸۷۸۲۰۲.aspx>

ششمین کنفرانس بین‌المللی فتوا در قاهره با حضور علما و روحانیون نماینده ۸۵ کشور در قاهره در طی دو روز برگزار شد تا همه موضوعات مربوط به «نهادهای فتوا در عصر دیجیتال» که توسط دارالافتاء مصر سازماندهی شده است مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

دکتر ابراهیم نجم مهم‌ترین موضوعات این کنفرانس را چنین عنوان کرد: «فتوهای جمعی و نهادهای آن؛ واقعیت و امید»، «مؤسسات فتوا در عصر دیجیتال؛ چالش‌های توسعه و مدل‌های پردازش»، «مجموعه افتا در زمان همه‌گیری‌ها و بحران‌ها»، «فعال‌سازی توسعه دیجیتال در مؤسسات فتوا برای مقابله با همه‌گیری‌ها و بحران‌های متقابل». به موازات فعالیت‌های کنفرانس، دبیرخانه دارالافتاء سه کارگاه با موضوعات «فتوا و عصر دیجیتال؛ چگونه می‌توانیم وارد عرصه شویم؟»، «تجربیات مؤسسات فتوا در تحول دیجیتالی» و «آینده‌نگری فتوا؛ چالش‌ها و مکانیسم‌ها» برگزار کرد.^۱

شیخ الازهر و سفیر جدید کانادا در مورد جنبه‌های همکاری برای مبارزه با اسلام‌هراسی بحث و تبادل نظر کردند

^۱ <https://www.almasryalyoum.com/news/details/۲۳۸۹۱۵۹>

دکتر احمد الطیب، شیخ الازهر، با لوئیس دوماس، سفیر جدید کانادا در قاهره دیدار کرد.

شیخ الازهر تأکید کرد که امروزه در بسیاری از کشورها پدیده اسلام‌هراسی گسترش یافته است و به مرحله جدیدی رسیده که می‌توانیم آن را «اسلام‌هراسی جامع» بنامیم، که باعث می‌شود افراد با مسلمانان دشمنی داشته و ممکن است مرتکب اقدامات خصمانه علیه مسلمانان شوند. این موضوعی است که نیاز به مداخله دولت‌های غربی دارد و الازهر تجربیات زیادی در زمینه مقابله با چنین پدیده‌هایی دارد و برای مبارزه با ایدئولوژی افراطی و گسترش تصویری درست و مداراکننده از اسلام، به دور از تفریط یا غلو، الازهر دست خود را به سوی همه دولت‌ها دراز می‌کند.

سفیر جدید کانادا نیز آمادگی کامل دولت متبوع خود برای همکاری با الازهر در جهت بهره‌مندی از تخصص این نهاد ریشه‌دار در زمینه آزادی مذهبی، گسترش مدارا و مبارزه با نفرت اعلام کرد. وی مدعی شد کانادا به شدت برای از بین بردن پدیده «اسلام‌هراسی» تلاش می‌کند و نخست وزیر کانادا برای اولین بار در کانادا کنفرانسی را برای مبارزه با «اسلام‌هراسی» برگزار کرد، که منجر به چندین توصیه شد که اجرا خواهد شد و در حال حاضر ۳ وزیر مسلمان در دولت فعلی حضور دارند و اخیراً یک قاضی مسلمان منصوب شده است.^۱

شیخ-الازهر-والسفیر-الکندی-الجديد- / ۵/۸/۲۰۲۱/ <https://www.youm7.com/story/۱۵/۸/۲۰۲۱/>

بناقشان-أوجه-التعاون-لمكافحة-الإسلاموفوبيا/ ۵۴۲۵۶۴۵

شیخ الازهر پیمای رابه لبنان ارسال کرد

شیخ الازهر، احمد الطیب، خطاب به لبنان، رهبری و مردم آن «در حمایت از آنها در این دوره بحرانی که در حال گذراندن هستند» پیامی صادر کرد.

طیب در پیامی در صفحه رسمی فیس بوک خود که به دو زبان عربی و انگلیسی نوشته شده است، گفت: «قلب ما با لبنان، این برادر و کشور عزیز است».

بر اساس این پیام، «شیخ الازهر از خدا می‌خواهد شکوفایی و رفاه لبنان را تسریع کند» و از همه می‌خواهد «مسئولیت‌پذیر باشند و منافع لبنان را برای رسیدن به ساحل امن حفظ کنند».^۱

^۱ <https://www.lebanondebate.com/news/535050>

۸. شبه‌قاره

موضع‌گیری‌های متفاوت علمای مسلمان در پی فتح کابل به وسیله طالبان

در پی هجمات گسترده طالبان در ماه‌های تیر و مرداد و در پی آن سقوط حکومت اشرف غنی و به تصرف در آمدن کابل توسط عناصر طالبان در ۲۴ مرداد ماه، عکس‌العمل‌ها و موضع‌گیری‌های متفاوتی از سوی جریان‌های مذهبی مختلف و کشورهای اسلامی اتخاذ شد که در این بخش با گردآوری و دسته‌بندی آن‌ها، رویکردهای گوناگون نسبت به این دگرگونی شرایط در افغانستان تبیین شده است.

۱. **موافقان:** به‌عنوان اولین موضع‌گیری‌های مؤید طالبان، احمد الخلیلی مفتی اباضیه در عمان روز شنبه ۲۳ مرداد ضمن تبریک به طالبان و مردم افغانستان در بیرون راندن اشغالگران این حرکت را «فتح‌مبین» و پیروزی بزرگ اعلام کرد. جنبش حماس و جهاد اسلامی از دیگر جریان‌هایی بودند که پیروزی حرکت طالبان بر حکومت مرکز را تبریک گفتند.

در این راستا یکشنبه ۲۴ مرداد در پی تماس اسماعیل هنیه با ملا عبدالغنی برادر ضمن تبریک این پیروزی بر نیروی اشغالگر ابراز امیدواری کرد که روز نابودی کشورهای ظالم فرا خواهد رسید. وزیر خارجه ترکیه نیز ضمن اعلام این مطلب که برداشت کشورش از پیام‌های طالبان مثبت است اعلام کرد که ترکیه از صلح و یکپارچگی در افغانستان حمایت خواهد کرد. مولوی تقی الدین عثمانی مفتی پاکستانی نیز داخل شدن طالبان به کابل بدون خونریزی را به فتح مکه تشبیه کرد و متذکر شد که جهان اسلام از این واقعه باید درس بگیرد. حرکت تحریر الشام در سوریه نیز با ارسال پیامی به سران حرکت طالبان به مناسبت پیروزی‌های این جنبش در برابر حکومت مرکزی تبریک گفت. حرکت القاعده شاخه شبه جزیره عربی نیز این واقعه را پیروزی برای مجاهدین عالم عنوان کرد و آن را به سران طالبان تبریک گفت. اتحادیه علما مغرب نیز این واقعه را یک پیروزی الهی خواند و در عین حال طالبان را دعوت به حفظ دماء مسلمین کرد. مجلس اسلامی سوری که از معارضین حکومت بشار اسد به شمار می‌آیند و همچنین اتحادیه علما مسلمین، شیخ الصادق الغریانی مفتی لیبی، اتحادیه علما جنوب آفریقا و همچنین شیخ عبد الرزاق المهدی از معارضین سوری نیز در بیانیه‌هایی این پیروزی را به مردم افغانستان تبریک گفتند. مولوی عبدالحمید نیز این حرکت طالبان را دارای ریشه مردمی و همراه با نصرت الهی دانست. هیات علما فلسطین نیز طالبان را به ارائه ازادی‌های عمومی و تحقق عدالت اجتماعی در راستای حفظ این پیروزی دعوت کرد.

۲. اعلام بی‌طرفی: در این بین کشورهای عربستان، قطر، امارات، کویت و کشورهای عربی شمال آفریقا ضمن اعلام پیگیری دقیق اوضاع در افغانستان موضع‌گیری واضحی نسبت به استیلای طالبان بر افغانستان از خودشان نشان ندادند. در این بین عربستان ابراز امیدواری کرد که طالبان و دیگر طرف‌های سیاسی در افغانستان در راستای دستیابی هر چه سریعتر به امنیت تلاش کنند. همچنین وزارت خارجه عربستان در اطلاعیه خود اعلام کرد که به نظر مردم افغانستان در رابطه با آینده سیاسی این کشور احترام خواهد گذاشت. اما قطر ضمن اعلام بی‌طرفی به‌طور ضمنی طالبان را به‌عنوان حکومت آینده در افغانستان پذیرفته و وزیر خارجه این کشور اعلام کرد که این کشور در راستای انتقال مسالمت‌آمیز قدرت در افغانستان تلاش خواهد کرد. امارات نیز ضمن موضع‌گیری همسو با عربستان، همزمان به رئیس‌جمهور افغانستان پناهندگی ارائه کرد. انور قرقاش مشاور دیپلماسی رئیس امارات نیز در تویتر گفته‌های سخنگوی طالبان را امیدوارانه توصیف کرد. در سکوت دولت مراکش، احزاب اسلامی همچون جماعه العدل و الاحسان اعلام کردند که طالبان باید از اشتباهات گذشته خود درس عبرت بگیرد. در الجزائر نیز حرکت اسلامی صلح اعلام کرد که آنچه در افغانستان اتفاق افتاد از بین رفتن اشغالگر بود و همچنین اشاره کرد که طالبان باید به انتخاب مردم افغانستان احترام بگذارد و از اشتباهات گذشته خود درس بگیرد. وزیر خارجه اردن نیز ضمن بیان ضرورت و اهمیت به توافقی رسیدن طرف‌های افغانی در امور آن کشور اعلام کرد که امنیت و حفظ حقوق مردم افغانستان در این مرحله مهم‌ترین امر است. حکومت

فلسطین در کرانه باختری نیز بدون اشاره به موضع خویش، به رژیم صهیونیستی یادآور شد که از آنچه در افغانستان می‌گذرد باید درس عبرت بگیرد.

شورای علمای شیعه افغانستان: خواسته‌های ما پذیرفته شود با طالبان در حکومت جدید همکاری می‌کنیم

شورای علمای شیعه افغانستان با انتشار بیانیه‌ای ضمن تأکید بر ایجاد یک نظام اسلامی فراگیر و قابل قبول برای همه مردم این کشور اظهار داشت که در صورت برآورده شدن خواسته‌های آن‌ها در ایجاد دولت آینده با طالبان همکاری می‌کند.

شورای علمای شیعه افغانستان سه شنبه (۲ شهریور) در نشستی در کابل خواستار ایجاد یک دولت فراگیر با حضور قومیت‌ها، جناح‌ها و مذاهب مختلف این کشور شد. در این بیانیه که «سید حسین عالمی بلخی» وزیر سابق مهاجرین آن را قرائت کرد، تأکید شد، ایجاد دولت فراگیر در تفاهم با جناح‌های مختلف از یک سو موجب رفع مشکلات افغانستان شده است و از سوی دیگر حضور نخبه‌های همه اقوام در تشکیل حکومت زمینه را برای آبادانی و خدمت بهتر به مردم فراهم می‌سازد.

بلخی در این نشست گفت: شورای علمای شیعه افغانستان آمادگی دارد تا در صورت برآورده شدن خواسته‌های قانونی آن‌ها، با طالبان در تشکیل حکومت جدید همکاری

کند. این شورا همچنین اظهار داشت که پس از ایجاد حکومت جدید، باید برای برگزاری انتخابات تلاش شود تا همه شهروندان بدون تبعیض حق انتخاب شدن و انتخاب کردن را داشته باشند.

شورای علمای شیعه افغانستان در ادامه نیز بر ضرورت آزادی ادیان و مذاهب، در نظریه‌گیری مذاهب در تشکیل شورای عالی قضا، ایجاد محاکم ویژه برای فقه جعفری، حمایت از حقوق زنان و اطفال مطابق احکام شریعت، فراهم‌سازی زمینه تعلیمات و تحصیلات برای مردم این کشور تأکید نمود. در این نشست همچنین تأکید شد که نباید هیچ قانونی مخالف اعتقادات مردم وجود داشته باشد. همچنین میثاق‌های حقوق بشری و بین‌المللی تا جایی رعایت شود که در تضاد با ارزش‌های دینی نباشد.

«محمد اکبری» معاون دوم شورای علمای شیعه نیز در این نشست اظهار داشت که طالبان باید هرچه زودتر نظام فراگیر اسلامی، همه‌جانبه و همه‌شمول را با شرکت همه اقوام از سنی و شیعه تشکیل بدهد تا مردم این کشور از امنیت و عدالت اجتماعی برخوردار شوند.^۱

۱ <https://www.tasnimnews.com/fa/news/۲۵۵۹۷۵۸/۰۲/۰۶/۱۴۰۰>

متن کامل بیانیه:

<https://newsmedia.tasnimnews.com/Tasnim/Uploaded/Document/۱۴۰۰/۰۲/۰۶/۱۴۰۰>

۶۰۲۱۶۴۵۰۴۱۲۴۲۳۴۶۸۶۰.pdf

باگسترش طالبان، پاکستان باکمالات الزهریه صورت ایدئولوژیک با تروریسم مقابله می کند

با افزایش تهدید نفوذ روزافزون طالبان در افغانستان، پاکستان به دنبال تأمین امنیت جبهه داخلی خود است، نه تنها با رویارویی امنیتی و نظامی گروه های تروریستی و عناصر افراطی، بلکه با رویارویی ایدئولوژیک.

اسلام آباد متکی به حمایت الزهر در مصر برای احیای امامان پاکستان، به ویژه امامان ارتش پاکستان، برای مبارزه با تروریسم و ایدئولوژی افراطی و رد گفتن مذهب افراطی است.

منابع نزدیک به شیوخ الزهر در مصاحبه با اسکای نیوز عربی از وجود «هماهنگی و تماس مستمر» با طرف پاکستانی برای آموزش مبلغان نیروهای مسلح پاکستان، به عنوان بخشی از برنامه آموزشی امامان در الزهر خبر داد.

احمد الطیب، رئیس الزهر، با درخواست رئیس ستاد مشترک نیروهای مسلح پاکستان، سپهد ندیم رازا، برای آموزش حامیان ارتش پاکستان در مبارزه ایدئولوژیک با تروریسم و افراط گرایان و ارائه دانش کافی در این زمینه به آنها، موافقت کرد.

انفجار در تجمع عزاداران حسینی در پاکستان

پلیس پاکستان اعلام کرد که بر اثر یک انفجار قوی که امروز (پنج شنبه) تجمع شیعیان را در مرکز این کشور هدف قرار داد، دست کم ۳ تن شهید و بیش از پنجاه تن دیگر زخمی شدند.

پلیس اعلام کرد: یک بمب کنار جاده ای در بین جمعی از شرکت کنندگان در این تجمع که به مناسبت روز عاشورا در شهر بهاولنگر در استان پنجاب در شرق این کشور برگزار شده بود، منفجر شد.

خبرگزاری آسوشیتدپرس گزارش داد: این انفجار باعث افزایش تنش ها در این شهر شد جایی که شماری از مسلمانان شیعه در اعتراض به این حمله به خیابان ها ریختند و خواهان قصاص عاملان شدند.

خاور شفقت از رهبران شیعیان در این منطقه گفت که انفجار هنگام عبور عزاداران حسینی از یک منطقه پر جمعیت رخ داد. وی از دولت پاکستان خواست به منظور تأمین امنیت چنین مراسمی که به مناسبت روز عاشورای حسینی در سراسر این کشور برگزار می شود، تدابیر امنیتی را تشدید کند.^۱

عشرات- مصابین- انفجار- مسیرة- اسلامیة- پاکستان- ۱۲۶۴۰۴۰ <https://arabic.rt.com/world/۱۲۶۴۰۴۰>

۹. سایر ادیان

کلیساهای آمریکا، اسرائیل را در رده رژیم‌های آپارتاید قرار دادند

لابی یهودی در آمریکا متحمل ضربه جدیدی شد به‌طوری که مجمع عمومی کلیساهای این کشور موسوم به «کلیسای مسیح»، اسرائیل را در رده رژیم‌های آپارتاید قرار داد. این مجمع کلیسایی اعلام کرد که رژیم آپارتاید اسرائیل را به هیچ عنوان نمی‌پذیرد.

وبسایت «ماندنیوز» که این خبر را پوشش داده، نوشت: تصمیم شورای اتحادیه جهانی کلیساهای آمریکا تنها اولین ضربه از سوی بسیاری از طوایف مهم دیگر در آمریکاست. کمیته هماهنگی این مجمع کلیسایی، تداوم سرکوب فلسطینی‌ها توسط اسرائیل را محکوم و دولت آمریکا را به حمایت از حقوق مردم فلسطین دعوت کرد. این مجمع کلیسایی همچنین ادعاهای مربوط به اینکه هرگونه انتقاد از سیاست‌های اسرائیل، یهودی ستیزی است را رد کرد. کلیسای مذکور همچنین جو بایدن را به توقف

حمایت‌های نظامی از اسرائیل دعوت و هرگونه ایدئولوژی به‌ویژه صهیونیست مسیحی را که موجب اعطای امتیاز و یا حذف هر ملتی شود، رد کرد.^۱

واتیکان اعلام کرد ۵ هزار ملک در سرتاسر جهان دارد

واتیکان برای اولین بار تعداد املاک تحت تملک خود را افشا کرد. دستگاه کلیسا برای اولین بار اعلام کرد بیش از ۵ هزار ملک در سرتاسر جهان دارد. به نظر می‌رسد واتیکان پس از رسوایی یک ساختمان لوکس در لندن که مورد سوءاستفاده یکی از مقامات این نهاد مذهبی قرار گرفته بود، اقدام به انتشار لیست اموال ملکی خود کرده است.

واتیکان به جز لیست املاک، اطلاعاتی در مورد بودجه و حقوق‌هایی که به اعضا و کارکنان خود می‌دهد را هم منتشر کرده است. براساس این لیست که البته شامل ساختمان‌های سفارتخانه‌های واتیکان در کشورهای دیگر نمی‌شود، ۴۰۵۱ ملک در ایتالیا و ۱۱۲۰ ملک در کشورهای دیگر جهان قرار دارد.

به نظر می‌رسد اقدام بی‌سابقه واتیکان در انتشار لیست املاک این نهاد مذهبی گامی در جهت شفافیت بیشتر و براساس دستورات پاپ فرانسیس است. براساس این

^۱ کنیسه-المسیح-تصحیح-اول-طائفة-دینیة-أمر/<https://www.alquds.co.uk/>

اطلاعات، تنها ۱۴ درصد از املاک واتیکان در ایتالیا با نرخ روز به اجاره داده شده و بقیه در اختیار اعضای کلیسا با نرخ پایین تر قرار دارد. البته برخی از این املاک مؤسسات خیریه، مدرسه مذهبی و بیمارستان است. واتیکان اعلام کرده به دلیل شیوع کرونا و مشکلات اقتصادی دچار کمبود منابع مالی و بودجه است.^۱

پاپ فرانسیس طرف‌های مختلف در افغانستان را به گفت‌وگو دعوت کرد

رهبر کاتولیک‌های جهان با ورود به خط تحولات افغانستان همه طرف‌ها را به پایان دادن به بحران در این کشور دعوت کرد. پاپ فرانسیس، رهبر کاتولیک‌های جهان در بیانیه رسمی‌ای که واتیکان منتشر کرد، از همه طرف‌ها در افغانستان خواست برای پایان دادن به بحران این کشور و برای اینکه مردم در صلح زندگی کنند، با یکدیگر به گفت‌وگو بنشینند. یک مسؤول آمریکایی نیز امروز اعلام کرد: اعضای اصلی کادر آمریکا در کابل در حال حاضر کار خود را از فرودگاه این شهر انجام می‌دهند.

^۱ <https://www.reuters.com/world/europe/vatican-reveals-property-holdings-first-time-transparency-drive-۲۴-۰۷-۲۰۲۱>

همچنین یک مسؤول آمریکایی دیگر اظهار کرد: کمتر از ۵۰ کارمند آمریکایی در حال حاضر در کابل باقی خواهند ماند، برخی شاهدان عینی اعلام کردند که دودهایی از ساختمان سفارت آمریکا در کابل بیرون می‌آید که احتمالاً ناشی از سوزاندن اسناد مهمی در داخل ساختمان است.

علاوه بر این یک مسؤول آمریکایی دیگر گفت: آمریکا از دیگر سفارتخانه‌ها خواسته کار خود را با حداقل تعداد کارمندان و از مکان‌هایی امن انجام دهند. در همین راستا، یکی از مسؤولان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) اظهار کرد: تعدادی از کارمندان اتحادیه اروپا به مکانی امن‌تر در پایتخت منتقل شدند. اما مسؤولان روسیه اعلام کردند که مسکو قصد تخلیه سفارت خود در کابل را ندارد.^۱

^۱ <https://fa.shafaqna.com/news/۱۲۰۴۱۹۱>

بخش دوم: تحلیل‌ها

سد النهضه: جدال به روحانیون مصر و اتیوپی نیز کشیده شد

جنجال بر سر بحران سد النهضه به روحانیون مصر و اتیوپی کشیده شده و روحانیون برجسته دو کشور، از جمله شیخ الازهر در مصر و رئیس شورای عالی امور اسلامی در اتیوپی و سران کلیساهای مصر و اتیوپی، به بحث و اظهار نظر در این باره پرداخته‌اند.

این درگیری در مارس گذشته زمانی آغاز شد که عمر ادريس، رئيس شورای عالی امور اسلامی در اتیوپی، اظهار داشت که اتیوپیایی‌ها از آب نیل بیشتر از سودانی‌ها و مصری‌ها حق دارند.

ادريس در ویدئویی که توسط رسانه‌های اتیوپی منتشر شده است توضیح داد که اسلام تصریح می‌کند که «کسی که چشمه نیل را در سرزمین خود داشت ابتدا از این آب سود می‌برد و آنچه را که اضافه می‌آورد برای همسایگانش می‌فرستد».

شیخ الازهر، احمد الطیب، سه هفته پیش پاسخ داد که آب رودخانه و منابع طبیعی لازم برای زندگی مردم متعلق به یک فرد نیست و نیز در یک بیانیه تصویری افزود که «هر کس بخواهد به دلخواهش از آب جلوگیری کند، ظالم و متجاوز است و مقامات مربوطه در سطح محلی و بین‌المللی باید او را از انحراف و فساد خود در زمین بازدارند». اما رئيس شورای عالی امور اسلامی در اتیوپی، ملقب به مفتی، از شیخ الازهر خواست که سخنرانی وی را مرور کند.

این اظهارات رد و بدل شده جنجال بزرگی را در میان روحانیون به‌ویژه در مصر به راه انداخت، زیرا آن‌ها پاسخ مفتی اعظم اتیوپی به شیخ الازهر را «درازتر کردن پا از گلیم خود» می‌دانستند.

اسامه الازهری، مشاور رئيس جمهور مصر در امور مذهبی و استاد اصول دین، اظهار داشت که اظهارات مفتی اعظم اتیوپی «ممکن است آسیب بزرگی به مسلمانان در اتیوپی وارد کند، زیرا او ذهن آن‌ها را گمراه و گیج می‌کند».

بر اساس سرشماری سال ۲۰۰۷، مسلمانان در اتیوپی بیش از ۳۰ درصد جمعیت تخمین زده شده‌اند، اما بسیاری انتظار دارند که این درصد در سال‌های گذشته افزایش یافته باشد.

الازهری در برنامه رادیویی خود گفت که «زمان نجاشی گذشته است و پس از او، ۱۰۰ میلیون مصری و ۴۰ میلیون نفر در سودان (از قطع آب نیل) تحت ظلم هستند».

عمر ادريس، مفتی اعظم اتیوپی، در مصاحبه تصویری خود اعلام کرده بود که «اتیوپی توسط نجاشی، پادشاه عادل مورد قضاوت قرار گرفته است و بی‌عدالتی نمی‌کند». مفتی اعظم سابق مصر و رئیس کمیته امور مذهبی در مجلس نمایندگان مصر، علی جمعه، روحانی اتیوپیایی را به نادانی متهم کرد.

علی جمعه در اظهارات مطبوعاتی اظهار نظر کرد و گفت: «ای عمر، از خدا بترس و شواهد را بر هم نزن و با دروغ به شیخ الازهر پاسخ نده».

البته موضوع به روحانیون وابسته به نهادهای رسمی ختم نشد. محمد حسن واعظ سلفی در کانال الرحمه خود ظاهر شد تا درباره بحران سد النهضة اظهار نظر کند. حسن گفت که اتیوپی فراموش کرده است که «نیل برای مصر نجات دهنده است»، و افزود: «مصر تجاوز را دوست ندارد، اما به هرگونه تجاوز به مردم خود پاسخ می‌دهد».

عمار علی حسن، استاد علوم سیاسی در دانشگاه قاهره، بیان داشت که مذهب در بسیاری از جنگ‌ها و درگیری‌های بین‌المللی به‌طور گسترده در سیاست استفاده شده است، زیرا طرفین درگیری‌ها باید عدالت را در مسائل و انگیزه‌های خود برای جنگ توجیه کنند.

حسن از این اظهارات متقابل انتقاد کرده و می‌گوید: «نقش دین در موضوعی مانند این تنها در موارد خاصی است، مانند زمانی که آب کم است و مردم بر سر آن دعوا می‌کنند، در این موارد دین سعی می‌کند روابط اجتماعی را برای کاهش درگیری و خشونت هموار کند».

مفتی اعظم اتیوپی اعلام کرده بود که تلاش‌ها برای اجماع روحانیون اسلامی مصر، سودان و اتیوپی برای توافق بر سر موضعی واحد در مورد سد النهضة ناموفق بوده است.

مسئله سد النهضة به مسیحیان مصر و اتیوپی نیز کشیده شده است. به دلیل «صومعه سلطان مملوک» در شهر قدس، مدت‌هاست که بین کلیساهای اتیوپی و مصر مشکلاتی ایجاد شده است. در مورد سد النهضة، کلیسای اتیوپی حدود یک ماه و نیم پیش از اتیوپیایی‌ها خواست تا «حمایت خود را از پروژه سد که در شرف اتمام است» ادامه دهند. و کلیسا در بیانیه‌ای توضیح داد که «سد النهضة یک گام به جلو در جهت کاهش فقر است».

از سوی دیگر، پاپ توادرئوس دوم، رئیس کلیسای مصر، قبل از جلسه شورای امنیت که چند روز پیش برای بحث در مورد مسئله سد النهضة برگزار شد، اشاره کرد که «قاهره قادر است از تمام حقوق آبی خود محافظت کند».

پاپ توادرئوس در بیانیه‌ای مطبوعاتی گفت: امیدوارم خداوند این مرحله را به نتیجه مطلوب برساند تا از ورود شاخ آفریقا به درگیری‌ها، اختلافات و جنگ‌هایی که برای همه بدی می‌آورد، جلوگیری کند.

کلیسای اتیوپی تا زمان استقلال خود در سال ۱۹۵۹ وابسته به کلیسای مصر بود. عبدالشکور عبدالصمد، تحلیلگر سیاسی اتیوپیایی، می‌گوید: «مایه تاسف است که قامت‌هایی که مردم در اطراف آن جمع شده‌اند و نشان‌دهنده امید رستگاری و راه نجات هستند، دلیلی برای مشروعیت بخشیدن به درگیری باشند».

عمار علی حسن استاد علوم سیاسی در دانشگاه قاهره با این امر موافق است و می‌گوید: «همه باید بدانند که راه حل مسئله سد النهضة در مهندسی آبیاری و در متون حقوق بین‌الملل یافت می‌شود نه در دین».^۱

۱ <https://www.bbc.com/arabic/middleeast-۵۷۸۴۲۰۶۰>

دین و تغییر آب و هوا... آیا شیخ الازهر موفق خواهد شد که مسیری نو را عوض کند؟

شیخ الازهر، دکتر احمد الطیب، اخیراً مطلبی را در فیسبوک منتشر کرده است که در آن از مخاطرات تغییرات آب و هوایی می‌گوید و بر ضرورت مقابله جدی با این مخاطرات تأکید می‌کند. این مطلب توجه شبکه‌های اجتماعی عربی را به خود جلب کرده است. چندی پیش احمد الطیب دعوتی رسمی برای حضور در نشست رهبران ادیان درباره تغییرات آب و هوایی دریافت کرد. این نشست در پایتخت ایتالیا، رم، برگزار می‌شود و انگلیس اداره آن را بر عهده دارد. در این نشست شخصیت‌های بارز دینی و سیاسی از اطراف عالم حضور دارند.

خیلی نادر است که یک رهبر دینی، مخصوصاً در منطقه عربی، از تغییرات آب و هوایی صحبت کند. در مطلبی که شیخ الطیب منتشر کرده است سؤالی اساسی مطرح می‌شود: آیا خداوند ما را به علت از بین بردن طبیعتی که خلق کرده است، خواهد بخشید؟ به عبارتی دیگر سوال را می‌توان این طور مطرح کرد: آیا اگر افعال ما باعث تغییرات آب و هوایی شود، این کار باعث خشم خدا خواهد شد و ما گناهکار خواهیم بود؟ اگرچه شیخ الازهر از عبارات‌های پیچیده علم کلام استفاده نکرده است ولی بحث او کلامی است.

مفاد این بحث این است که تغییرات آب و هوایی نوعی عقاب و مجازات از ناحیه خداوند برای بندگان گناهکار است. خداوند از ما می‌خواهد تا به طاعت او باز گردیم و فرامین او را اجرا کنیم و یا اینکه می‌خواهد اشخاص ملتزم و مومن را مورد ابتلاء و مصیبت قرار دهد تا میزان ایمان و صبر آن‌ها را در مقابل بلایا بسنجد. به طور کلی، ارتباط بین دینداری و موضع‌گیری در مورد تغییرات آب و هوایی امری پیچیده است و نمی‌توان گفت که متدینین عموماً چه موضعی دارند. حتی ممکن

است در یک دین واحد جریان‌های متضاد وجود داشته باشد و یا اینکه دینداران در مسائل سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مواضعی متفاوت داشته باشند. از طرفی دیگر می‌توان گفت که مواضع بزرگان دینی در این مورد بر روی مردم تاثیر به سزایی دارد. رقیب سرسخت علماء در این زمینه شرکت‌هایی هستند که از تولید دی اکسید کربن نفع می‌برند. این شرکت‌ها در دو دهه گذشته حدود دو میلیارد دلار خرج کرده‌اند تا از لحاظ سیاسی موانع را از سر راه خود بردارند.

در این مجال، دین و مخصوصاً دین اسلام می‌تواند نقش مهمی را بازی کند و مسیر کارزار را به‌طور کلی عوض کند. اشخاص با نفوذ دینی می‌توانند مردم دیندار را ترغیب کنند تا به تغییرات آب و هوایی توجه بیشتری داشته باشند. در مطالعه‌ای که در اندونزی در سال ۲۰۱۳ انجام شد، ثابت شد که خطبه‌های نماز جمعه تاثیر زیادی بر افزایش آگاهی عمومی از مسائل زیست محیطی داشته است. از طرفی دیگر، مؤسسات دینی منابع اقتصادی زیادی دارند که می‌توانند در این مسیر خرج کنند. همچنین آن‌ها می‌توانند مردم را در مسائل تغییرات آب و هوا دخیل کنند زیرا بسیاری از مردم به علمای دین احترام زیادی قائل هستند و به آن‌ها اطمینان دارند.

ما در عالمی زندگی می‌کنیم که شدیداً با مصائب زیست محیطی مواجه است و هر روز در حال بدتر شدن است. بدتر اینکه، ما نمی‌توانیم به آسانی آینده را پیش‌بینی کنیم.

اما شاخص‌های اولیه خیلی ناامید کننده است. در این مجال رهبران کشورها و سیاست‌مداران به مسائل علمی توجهی ندارند و بیشتر توجه به مصالح سیاسی و اقتصادی خود دارند. شرکت‌های بزرگ نیز در دامن زدن به این اختلافات نقش عمده‌ای دارند. در یک

چنین شرایطی آنچه که واضح است این است که دین می‌تواند نقش مهمی را در این عرصه بازی کند.^۱

آخرین سنگر سلفیه یمنی در صنعا

نویسنده: احمد حاجی صادق‌یان-اندیشکده مرصاد

ده روز از فوت علامه قاضی محمد اسماعیل عمرانی یکی از برجسته ترین علمای معاصر یمن که به وی لقب شوکانی عصر را داده بودند می‌گذرد. وی علاوه بر منصب رسمی مفتی یمن تا قبل از اتحاد یمن در سال ۱۹۹۰ ریاست دفتر رسیدگی به شکایات ریاست جمهوری و ریاست کمیته تدوین شریعت اسلامی را در پارلمان یمن به عهده داشت. او که با یک واسطه از شوکانی و سیزده واسطه از بخاری نقل روایت می‌کرد^۲ جایگاه بسیار بالایی در میان علمای معاصر یمن داشت. فوت وی که با مکانیت علمی بالای خود یکی از عوامل مهم در توسعه منهج سلفیه یمنی در دوره معاصر بود را باید از نقاط عطف حیات این مکتب علمی بدانیم. نقطه عطفی که با توجه به شرایط فعلی سیاسی و اجتماعی یمن در تحولات مذهبی و اجتماعی پیش رو در یمن موثر خواهد بود. با وجود فعالیت جدی سلفیه اخوانی - جهادی و سلفیه وادعی در دهه‌های اخیر در یمن یکی سلفیه یمنی یکی از مذاهب مغفول در بررسی جامعه و مذهب در یمن است. جامعه یمن قرن‌ها پیش از ظهور محمد بن عبدالوهاب و توسعه نگاه نجدی به مبانی ابن تیمیه در جهان اهل سنت؛ از طریق افرادی نظیر محمد بن ابراهیم معروف به ابن الوزیر (۷۷۵-۸۴۰ هـ.ق) و محمد بن اسماعیل معروف به ابن الامیر صنعانی (۱۰۹۹ - ۱۱۸۲ هـ.ق) با آرا و نظرات ابن تیمیه آشنا شده بود. رویکرد افراطی عقل‌گرایی

۱ <https://www.aljazeera.net/midan/miscellaneous/science/۲۷/۷/۲۰۲۱/> الدین-والتغیر-
المناخي-هل-یغیر-شیخ

۲ <https://bawabatii.net/news۲۹۲۶۶۱.html>

زیدیه در قرون ۹ تا ۱۲ هجری موجب شد جریان منتقد این رویکرد با اتکا بر نظرات ابن تیمیه و با هدف بازگشت به نصوص در میان برخی عالمان زیدی شکل بگیرد.^۱ فعالیت های پر حجم علمی و مناصب سیاسی شوکانی (۱۱۷۳ - ۱۲۵۰ ه‍.ق) از جمله فعالیت به عنوان قاضی القضاات در دولت امامت متوکلیه^۲ از دیگر عوامل رشد و توسعه این جریان بود. عدم پذیرش اصلاحات مورد نظر نص‌گرایان زیدی توسط جریان اصلی زیدیه موجب شد نص‌گرایان زیدی به سرعت مسیر انشقاق را در پیش گرفته و خود را در دایره عامه تعریف کنند اما ریشه های عمیق این جریان در فضای مذهبی و اجتماعی یمن و مذهب زیدی موجب تفاوت جدی رویکرد عملی این جریان با دیگر قرائت‌ها از سلفیه ابن تیمیه به خصوص رویکرد سلفیه نجدی به رهبری محمد بن عبدالوهاب شد.

۱ رک: سید محمد مهدی عمادی؛ جریان سلفی زیدی؛ انتشارات دارالاعلام لمدرسه اهل البيت؛

۱۳۹۴

۲ <https://ar.islamway.net/article/الإمام-الشوکاني>

هرچند جریان سلفیه یمنی مانند سلفیه نجدی و به تبعیت از ابن تیمیه بسیاری از مناسک از جمله مولد النبی^۱ (ص) و یا ساخت مقبره برای اموات را منع کرده و این اقدامات را بدعت می‌دانند ولی در همین نقطه توقف کرده و انجام این اقدامات را موجب کفر و خروج از دین نمی‌داند.^۲ از نخستین مظاهر این اختلافات می‌توان به ماجرای پشیمانی ابن الامیر صنعانی از قصیده‌ای که در تایید محمد بن عبدالوهاب و جنبش مذهبی او سروده بود اشاره کرد که پس از اخباری که از قتل و غارت مسلمین توسط وهابی‌ها به او رسید قصیده خود را پس گرفت و از وهابیت تبری جست. قاضی عمرانی نیز علیرغم اختلاف نظر با حوثی‌ها در موارد متعدد از فتوا به تکفیر و وجوب قتل آنها در سال ۲۰۱۴ خود داری کرد.^۳ در حالی که اتباع وادعی که نماینده سلفیه نجدی در یمن معاصر بود نظیر شیخ علی الحجوری بارها فتوا بر تکفیر انصارالله دادند.^۴ تاثیر این تفاوت مبانی و منابع را میتوان به وضوح در سلوک سیاسی و اجتماعی وادعی و قاضی اسماعیل عمرانی به عنوان نمایندگان سلفیه نجدی و سلفیه یمن در دهه‌های قبل نیز مشاهده کرد. در حالی که وادعی به شدت با جریان اسلام سیاسی سنی و اخوان المسلمین زاویه داشت و بارها رویه‌های اخوان یمن از جمله تاسیس حزب و فعالیت‌های حرّکی شان را تقبیح کرد قاضی اسماعیل عمرانی در کنار عبدالمجید الزندانی شیخ مشهور سلفی جهادی و دیگر شخصیت‌های مذهبی اخوانی یمن در جمع هیئت موسس حزب اصلاح قرار گرفت. این رفتار عمرانی و دیگر شخصیت‌های سلفیه یمنی در حالی بود که وادعی کوچکترین فعالیت تشکیلاتی را به شدت نهی می‌کرد تا جایی که تاسیس «جمعیه

۱ https://twitter.com/al_3mrani/status/9371184572005486592

۲ <http://althawrah.ye/archives/114039>

۳ <https://www.almashhad-alyemeni.com/208848>

۴ <https://www.france24.com/ar/-/السلفيون-صعدة-اليمن-مواجهات-الحوثيون>
فتوی-تکفیر-الشیعة

الحکمة الیمانیة» یا «جمعیة الاحسان» توسط برخی از شاگردان طراز اول وادعی منجر به طرد آنها توسط این شیخ سلفی شد.^۱ یکی از مهمترین موارد بروز این تفاوت رویکرد و مبنا را می‌توان در انتخابات ریاست جمهوری یمن در سال ۱۹۹۶ مشاهده کرد. در جریان این انتخابات و در حالی که وادعی شرکت در انتخابات را به دلیل دخالت در شئون حاکم تحریم کرده بود حزب اصلاح که خصوصا در آن زمان مورد حمایت جدی قاضی اسماعیل عمرانی و بزرگان سلفیه یمنی بود رکن تشکیل ائتلاف «لقاء مشترک» برای رقابت با صالح در انتخابات ریاست جمهوری بود.^۲ در سال ۲۰۱۱ نیز العمرانی به همراه تعداد دیگری از علمای نزدیک به حزب اصلاح در بیانیه‌ای از صالح خواستند از قدرت کنار بروند. البته عمرانی پس از مدتی و احتمالا به دلیل فشارهای دولت صالح امضای خود را پس گرفت.^۳ همراهی عمرانی با سلفیه حرّکی - اخوانی یمنی محدود به فعالیت‌های سیاسی نبود بلکه عمرانی یکی از ارکان علمی جامعه‌الایمان بود.^۴ مرکزی علمی که توسط عبدالمجید الزندانی در صنعا تاسیس و به قطب ترویج تفکرات سلفی حرّکی و اخوانی تبدیل شد. پرننگی عنصر سیاست در مذهب زیدیه و اهتمام ویژه مبانی مذهبی زیدیه به مسائل سیاسی و اجتماعی را باید عامل اصلی علاقه جریان سلفیه یمنی به گُش سیاسی دانست. رویکردی که به خودی خود موجب نزدیکی سلفیه یمنی به اخوانی‌ها و فاصله از نجدی‌ها می‌شود.

۱ رک: احمد محمد الدغشی؛ السلفیه فی الیمن؛ مرکز دراسات الجزيرة؛ ۲۰۱۴

۲ <https://www.aljazeera.net/encyclopedia/movementsandparties/-/اللقاء/۲۲/۱۲/۲۰۱۴>

المشترک

۳ <https://alarab.co.uk/محمّد-إسماعیل-العمرانی-مفتی-الیمن-الذی-أرق-الحوثین-فعلوه>

۴ <https://www.aljazeera.net/news/politics/-/عاش-زاهدا-بالمناصب-حزن>

یوحد-الیمن

فعالیت‌های جنبش انصارالله در دهه نخست قرن بیست و یکم را باید آغاز دوره احیای زیدیه سیاسی تفسیر کرد که نوک پیکان تقابل این فرهنگی و میدانی آن به سمت سلفیه چه از نوع نجدی و چه از نوع یمنی آن بود. یکی از اصلی‌ترین درخواست‌های انصارالله از ابتدای آغاز این جنبش حفظ بافت اجتماعی مذهبی استان صعده به عنوان پایتخت مذهبی زیدیه بوده است که در قدم اول به معنی تعطیلی قطب سلفیه نجدی یمن یعنی دارالحديث دماج بود.^۱ هدفی که پس از سقوط صالح انصارالله با سرعت به سمت تحقق آن حرکت کرد و با محاصره این مرکز در سال ۲۰۱۳ سلفی‌های مسقر در آن را وادار به ترک استان صعده کرد.^۲

با فتح صنعا توسط انصارالله در سال ۲۰۱۴ سیطره جریان سلفیه یمنی بر مناصب رسمی مذهبی در یمن پایان یافت و انصارالله در سال ۲۰۱۷ قاضی اسماعیل عمرانی را از جایگاه مفتی اعظم و قاضی القضاات یمن برکنار کرد^۳ و شمس الدین شرف الدین از علمای زیدی را در این منصب قرار داد. با این وجود قاضی اسماعیل که دهه هشتم عمر

۱ <https://www.alquds.co.uk/> هل-يشعل-خروج-ابراهيم-الوزير-حرباً-خام

۲ <https://www.aljazeera.net/news/reportsandinterviews/> ۱۵/۱/۲۰۱۴ سلفیو-اليمن-

یغادرون-دماج-تنفیذا

۳ <https://adennews.net/> ۶۰۸۰۲

خود را می‌گذرانند حاضر به ترک صنعا نشد و انصارالله نیز تا پایان عمر با وی با احترام برخورد کرد. البته شاگردان قاضی عمرانی همانند استاد خود عمل نکردند و بسیاری از شاگردان بارز وی صنعا را ترک کرده و در جبهه مقابل انصارالله قرار گرفتند. بارزترین شاگرد وی قاضی حمود محمد الهتار است که هم اکنون در منصب رئیس دادگاه عالی دولت هادی و به عنوان یکی از شخصیت های علمی - مذهبی مهم طرفدار حمله ائتلاف به یمن مشغول فعالیت است. دیگر نماینده بارز جریان سلفیه زیدی شیخ محمد المهدی است. المهدی که از بنیان گذاران خیریه الحکمة الیمانیة است و هم اکنون ریاست این خیریه را به عهده دارد در استان اب مستقر است و با دولت صنعا همکاری می‌کند. به نظر می‌رسد عامل اصلی حضور و فعالیت المهدی در مناطق تحت کنترل انصارالله و عدم ورود به فاز همپیمانی با ائتلاف عربی و درگیری با انصارالله محافظت از منابع مالی از جمله موقوفات و دیگر منابع و از آن مهم تر اتباع مذهب سلفیه زیدی در شمال یمن است.

فوت قاضی اسماعیل را باید نقطه مهمی در انتقال مرکزیت سلفیه یمنی از شمال به جنوب یمن دانست. الگویی که با تخلیه دارالحديث دماج در مورد سلفیه نجدی نیز اجرا شد. هرچند این روند با ورود انصارالله به صنعا در سال ۲۰۱۴ آغاز شد ولی نبود قاضی اسماعیل عمرانی آخرین سنگر جریان سلفیه یمنی در صنعا را از بین خواهد برد و بعید است رونق سابق به حلقه‌های درس جامع فلیحی صنعا بازگردد. با توجه به مجموع این تحولات باید منتظر یک‌دست تر شدن شمال یمن از نظر مذهبی باشیم. تثبیت این مسئله و حذف کامل رقبای مذهبی زیدیه در شمال یمن می‌تواند به تغییر جهت درگیری‌ها در یمن منجر شود و لعاب طائفی این درگیری‌ها را تشدید کند.^۱

^۱ آخرین-سنگر-سلفیه-یمنی-در-صنعا/ [https:// mersadcss.com/products/](https://mersadcss.com/products/)

مرجع سازی عربستان برای عراق

عربستان با برگزاری کنگره «هم‌افزایی مراجع دینی عراقی» و مشارکت افراد گمنام تحت عنوان مرجع، اقدام معناداری انجام داد.

خبرگزاری‌های سعودی روز چهارشنبه ۴ آگوست (۱۴ مرداد)، از برپایی کنگره «هم‌افزایی مراجع دینی عراقی» در مکه مکرمه خبر دادند. مقامات برگزارکننده این نشست اعلام کرده‌اند که هدف از این نشست ایجاد «وحدت کلمه» در میان مذاهب اسلامی عراق است. این کنگره که با سخنرانی «احمد حسن الطه»، از علمای مجمع فقهی اهل سنت عراق آغاز شد، در طول برگزاری توسط شبکه تلویزیونی سعودی «العربیه» پوشش داده شد. متولی برگزاری نشست نیز موسسه بزرگ سعودی «رابطه العالم الاسلامی/اتحادیه جهان اسلام» است.

باوجود ادعاها و تبلیغات صورت گرفته پیرامون «هم‌افزایی مراجع دینی عراقی» و تأکید بر اصولی همچون مبارزه با تروریسم و وحدت جامعه دینی عراق در این نشست، اما سابقه بد برگزارکنندگان چنین نشستی در عمل موجب اعتراض بسیاری از متفکران مسلمان و واکنش مردم عراق شده است.

برگزاری کنگره‌ای درباره مراجع عراق آن هم با حضور میهمانان محدود و گزینش شده، قبل از آنکه بخواهد موجب وحدت بخشی باشد، بیشتر می‌تواند باعث تفرقه شود.

افرادی که در این نشست تحت عنوان مراجع تقلید عراقی حضور پیدا کردند تقریباً هیچ کدام شناخته شده نبوده و از پایگاه اجتماعی خاصی نیز برخوردار نیستند. این مساله درباره علمای سنی مذهب دعوت شده نیز صادق بود، به گونه‌ای که هیچ کدام از بین افراد میانه‌روها نبودند. نکته مهم‌تر آنکه در این نشست سعودی‌ها عملاً از جایگاه رهبری شیعیان عراق توسط آیت‌الله سیستانی گذر کردند تا به نوعی گامی برای هدف قرار دادن

این بیت شیعی برداشته باشند. این درحالی است که می‌توانستند از نمایندگان بیوت مراجع تقلید عراق دعوت نمایند.

در نشست هیچ‌یک از افراد نزدیک به آیت‌الله سیستانی حضور نداشتند. باوجود این، برگزارکنندگان سعودی کنگره «هم‌افزایی مراجع دینی عراقی» اصرار داشتند که افراد حاضر در این کنگره نمایندگان کل مراجع تقلید شیعه و سنی هستند که البته این تعمیم به مذاق مردم عراق خوش نیامد. افرادی که تحت عنوان مراجع شیعه و سنی در این نشست شرکت کرده بودند به هیچ‌عنوان ظرفیت آنکه بتوان به آن‌ها نماینده کل شیعیان و اهل سنت عراق گفت، نداشتند.

حالا پس از گذشت روزها از برگزاری این کنگره، واکنش‌ها و تحلیل‌ها نشان می‌دهد عربستان سعودی نه تنها در پروژه ایفای نقش رهبری جهان اسلام و مرجع‌سازی دروغین شکست خورده، بلکه در مظان اتهام نیز قرار گرفته است. دعوت عربستان از شخصیت‌های گمنام به عنوان «مراجع دینی شیعه» سبب برانگیخته شدن حساسیت‌های مذهبی فراوانی در عراق شد. حتی کارشناسان سیاسی این کشور چنین سوالی را در رسانه‌ها مطرح کردند که هدف ریاض از چنین کاری، آن هم در آستانه انتخابات عراق چه بود؟ آیا چنین اقدامی، نتیجه‌ای جز اختلاف و عصبانیت عمومی را در پی داشت؟ بدیهی است که جامعه عراق-به‌عنوان قربانی خشونت، تروریسم، سلفی‌گری و ارتجاع عربی- دیگر تحمل چنین سناریوهای شومی را ندارد و قویا در مقابل اهداف غیرانسانی آن می‌ایستد.

در یک چشم‌انداز واقع‌بینانه و راهبردی، بسیاری از کارشناسان و ناظران تحولات منطقه به‌خوبی می‌توانند درک کنند که اقداماتی نظیر برگزاری این کنگره تا چه حد برای عربستان هزینه در برخواهد داشت. چنین اقدامی تنها موجب افزایش اتهامات

علیه ریاض و پس از آن، باز شدن پرونده‌های اعتقادی-سیاسی گذشته رژیم سعودی می‌شود.

همان‌طور که دکتر «احمد راسم‌النفیس»، نظریه‌پرداز بزرگ شیعه در مصر می‌گوید: «عربستان سعودی قبل از این، در مالزی میلیاردها دلار پول خرج کرد و عاجزانه از تمام دنیا خواست با شیعیان مقابله کنند. چرا کسی ریاض را به دخالت در امور داخلی کشورها متهم نمی‌کند؟!»

نکته بعدی آنکه مذاکره سعودی با «مراجع» به نام دولت یک خطای راهبردی است؛ چراکه عراق دولت و حاکمیت خاص خود را دارد و همگان با هر نیتی موظفند به جایگاه آن احترام بگذارند. دولت نماینده کل مردم است، درحالی‌که مراجع هر کدام نمایندگان یک فرد مسلمان [جدای از شیعی یا سنی بودنش] هستند.

دکتر احمد راسم‌النفیس صحبت‌های خود را با ذکر این نکته به پایان برد که «مراجع عراقی، تنها نمایندگان مقلدان عراقی خود نیستند؛ بلکه می‌توانند نمایندگان اعتقادی-مذهبی ملل آفریقایی نیز باشند. جدای از این نکته که خیلی از مراجع ساکن عراق، اصالتاً عراقی نیستند؛ و این نقطه ضعف آنان نیست، بلکه گواهی بر نقش جهانی آنهاست.»

یکی دیگر از واکنش‌های مهم به این کنگره به دکتر علی المؤمن، نظریه‌پرداز مشهور تشیع اختصاص یافت. وی ابتدا در مقاله‌ای به معرفی ماهیت و اهداف «اتحادیه جهان اسلام» به عنوان متولی برگزاری کنگره مراجع عراق پرداخت و نوشت: «این اتحادیه نهادی برای گسترش افکار وهابیت در جهان و مبارزه با آن چیزی است که وهابیون تحت عنوان باورهای کفرآلود، فاسد و منحرف منسوب به اسلام می‌نامند؛ جایی که تشیع، تصوف و معتزله از مثال‌های بارز آن محسوب می‌شوند.»

وی ادامه می‌دهد: «بودجه سالانه اتحادیه جهان اسلام برای مبارزه جهانی با تشیع در سال جاری هجری ۸۵ میلیون دلار بوده است. مجموع کتاب‌ها، مقالات، مطالعات، سخنرانی‌ها، سمینارها و فتوایی که این نهاد برای تکفیر و مبارزه با شیعیان از سال ۱۹۷۹ تاکنون منتشر کرده است شامل بیش از ۳۰۰۰ اثر جعلی و دروغین می‌شود. علاوه بر موارد فوق، این اتحادیه بر شبکه‌ای جهانی معروف به نام «شبکه جهانی مبارزه با ترویج تفکر شیعی» نظارت دارد که شامل تقریباً ۱۵۰۰ سازمان، موسسه، مرکز و دفتر نمایندگی است که در پنج قاره جهان فعال هستند.»

دکتر علی المؤمن اضافه می‌کند: «یکی از برجسته‌ترین روش‌های این سازمان در مبارزه با تشیع، روش «نفوذ» است. هدف از آن این است که واقعیت‌های شیعی را از درون آن نابود کند. در این روش برخی فعالان شیعه را برای مبارزه با روند کلی تشیع جذب کرده و آن‌ها را به عنوان «چهره‌های شیعی جایگزین» به مردم معرفی می‌کنند.» به نظر می‌رسد این همان کاری است که به وسیله کنگره مکه در صدد انجامش هستند و البته با واکنش‌های قاطع مواجه شد.

این اندیشمند در اقدامی جالب طی یک نامه به رئیس اوقاف شیعیان عراق، پیشنهاد می‌دهد که کنفرانسی برای مراجع سعودی در نجف برپا شود! در مقدمه این نامه آمده است: «بر مبنای آگاهی شما از ضرورت و مسئولیت ایجاد صلح اعتقادی در پادشاهی دوست - عربستان سعودی - و حفاظت از پیروان فرقه‌های اسلامی در مقابل فتوای تکفیری [که هنوز توسط موسسه رسمی مذهبی وهابی سعودی پس از گذشت سه قرن تاکنون، به‌ویژه علیه مذهب شیعه صادر می‌شوند] ما پیشنهاد می‌کنیم که ابتکار عملی را جهت برگزاری کنفرانسی متشکل از مراجع عربستان سعودی در نجف به ریاست خود داشته باشید!»

دکتر جمعه العطوانى، رئيس مركز مطالعات و تحقيقات سياسى افق در بغداد از ديگر افرادى بود كه نسبت به اين كنگره واكنش قابل توجهى داشت. وي در بيانيه‌اى رسمى مى‌گويد: «آنچه به‌طور خاص من را نگران مى‌كند اين نكته است كه افراد حاضر در آن كنگره، خود را به‌عنوان «مرجع» پذيرفته‌اند؛ كسانى كه در مراكز و حوزه‌هاى متوسط نجف حائز مرتبه اجتهاد هم نشده‌اند! پذيرش چنين افرادى به‌عنوان «مراجع تشيع» نشان‌دهنده بالاترين سطوح دروغ‌گويى، جعل و فريب‌كارى است.»

او ادامه مى‌دهد: «نكته شگفت‌انگيز ديگر اين است كه اين افراد، در كشور حامى تروريسم، رژيم افراط‌گراى سياسى و نظام اطلاعاتى‌اى جمع شده‌اند كه عليه كشور ما توطئه كرده و با فتاوا و پول از تروريست‌ها حمايت مى‌كنند. در جريان تروريسم، رجال مذهبي سعودى‌ها (وهاي‌ها) براى شيعيان عراق، آرزوى مرگ كرده و داعشى‌ها را شهيد مى‌ناميدند. سرويس اطلاعاتى سابق عربستان به رياست بندر بن‌سلطان، عراقى‌هاى شيعه را به نابودى و مرگ تهديد مى‌كرد؛ و حالا كسانى كه خود را مراجع مى‌نامند، در زير پرچم دولت فتنه و كفار [سعودى‌ها] گرد هم آمده‌اند.»

براساس اين مشاهده مى‌كنيم كه دعوت‌شدگان سعودى، حائز هيچ جاىگاه اجتماعى و مقبوليت مذهبي‌اى در عراق نيستند. البته اين افراد در اختتاميه كنگره در بيانيه پايانى خود را بانام دولت و ملت عراق، قردان حكومت سعودى دانستند. اين اقدام افراد گمنام حاضر در نشست عربستان تنها دايره واكنش‌ها و انتقادات مردم عراق و كارشناسان منطقه‌اى را عليه اين افراد و رياض گسترش داد. عربستان سعودى سعى داشت در آستانه دو رويداد مهم سياسى و مذهبي [انتخابات و ماه محرم] فضاي سياسى عراق را به نفع خود تحت‌تاثير قراردهد؛ كه البته پروژه «مرجع‌سازى» اين كشور به دليل مشكلات عديده‌اش همانند گذشته و دفعات قبل يك تكتيك شكست‌خورده باقى ماند.^۱

۱ <https://mobahesat.ir/۲۳۴۶۳>

قانون نهادینه کردن مبادی جمهوریت، در فرانسه چه تاثیری بر اخوان خواهد گذاشت؟

در تاریخ ۲۳ جولای سال ۲۰۲۱ میلادی در فرانسه پروژه قانون مبارزه با جدایی‌طلبان اسلام‌گرا را تصویب کرد. این قانون توجه محافل سیاسی در فرانسه را به خود جذب کرده است و بحث‌هایی را درباره آزادی مذهب و پولولاریسم و سکولاریسم در فرانسه برانگیخته است. در ادامه تاثیر این قانون را بر اسلام‌گرایان مخصوصاً جریان اخوان المسلمین بررسی می‌کنیم.

۱- سیاق: این قانون در فضایی به تصویب رسید که برخی از حوادث نظیر کشته شدن طنزپرداز مجله شارلی ابدو در ژانویه سال ۲۰۱۵ و حوادث منطقه کاتالان در ماه نوامبر سال ۲۰۱۵ رخ داد. سپس ما شاهد عملیات ذبح معلم مدرسه صامویل در تاریخ ۱۶ اکتوبر سال ۲۰۲۰ بودیم. سه نفر نیز در یک کلیسا در منطقه نیس در روز ۲۹ اکتبر سال ۲۰۲۰ کشته شدند. مجموعه این حوادث باعث شد تا آرای عمومی در فرانسه علیه مسلمانان تحریک شود. به‌طوری که رئیس‌جمهور فرانسه در تاریخ دوم اکتوبر سال ۲۰۲۰ مدعی شد که «در هر جایی که اسلام وجود دارد بحران نیز وجود دارد». وی خواستار مقابله با اسلام‌گرایان و زبان و فرهنگ عربی و دفاع از ارزش‌های جمهوری شد.

۲- تاثیر این پروژه بر جماعت اخوان المسلمین: برخی از بندهای این قانون می‌تواند بر فعالیت‌های سازمان اخوان المسلمین تاثیرگذار باشد. مثلاً در این قانون تصریح شده است که نباید به مسلمانان اجازه داد تا مدارس خصوصی تاسیس کنند و افراد

همچنین برای مطالعه یک تحلیل سیاسی از کنگره دینی، رک: تایمز اسرائیل، «کنگره اسلامی به میزبان عربستان نفوذ منطقه‌ای ایران را خنثی می‌کند»:

<https://www.timesofisrael.com/saudi-hosted-islamic-forum-defangs-irans-regional-influence>

را مطابق سلیقه و نگرش خود تربیت کنند. البته باید خاطر نشان کرد که عموماً جماعت اخوان المسلمین علاقه‌ای به آموزشی خانگی فرزندان و نسل جدید ندارند و ترجیح می‌دهند تا در سیستم آموزش و پرورش رسمی کشورها حضور داشته باشد و فقط برخی از کلاس‌های سیره و سنت و تاریخ و حماسه اسلامی را در اوقات فراغت به فرزندان خود آموزش می‌دهند. یکی دیگر از بندهای این پروژه تشدید مجازات نشر نفرت از طریق اینترنت است. این بند نیز زیاد نمی‌تواند بر فعالیت‌های سازمان اخوان المسلمین تاثیر گذارد زیرا بیشتر فعالیت‌های این سازمان از طریق مسالمت‌آمیز انجام می‌شود و اخوانی‌ها مدعی هستند که خودشان قربانی خشونت و نفرت‌پراکنی هستند. یکی دیگر از ماده‌های این قانون نظارت بر مساجد و مکان‌های عبادت و کنترل دارایی‌های آن است. بر اساس این قانون، اگر گردش مالی خارجی این اقلیت‌های دینی بیش از ۱۰ هزار یورو باشد باید به مقامات مسئول گزارش داده شود تا بررسی شود. اما باید خاطر نشان کرد که معمولاً گروه‌های جهادی به‌طور علنی و در مکان‌های عام و مساجد فعالیت نمی‌کنند. بیشتر درآمد گروه‌هایی نظیر اخوان از سرمایه‌گذاری، تجارت مواد حلال و سفرهای زیارتی مانند حج و عمره و یا درآمدهای زکات و کمک‌های اعضای خود سازمان است.

یکی دیگر از بندهای قانون نهادینه کردن احترام با مبادی جمهوریت نظارت بر سازمان‌های فعال در عرصه اجتماعی و میزان پابندی آن‌ها به مبادی جمهوریت از قبیل آزادی، مساوات و برادری و احترام به کرامت انسانی است. اگر این ارزش‌ها رعایت شود از طرف دولت نیز به این سازمان‌ها کمک‌های مالی صورت خواهد گرفت. سازمان‌های وابسته به جماعت اخوان المسلمین در سازگاری با ارزش‌های سکولار تا زمانی که به آن‌ها آزادی بیان و فضایی برای زیستن داده شود، هیچ مشکلی ندارند.

به نظر می‌رسد که در پشت پرده این قانون از آرای جامعه‌شناسان نیز استفاده شده است. کسانی مانند جیل کیبل و برنار رجیه و عده دیگری که بر این باورند که اسلام‌گرایی برای فرانسه یک خطر است و بافت و انسجام جامعه فرانسه را تهدید می‌کند.^۱

واشنگتن پست: محمد بن سلمان از نقش دین در عربستان می‌کاهد

به نظر می‌رسد مجموعه سیاست‌هایی که محمد بن سلمان برای مقابله با موسسه وهابیت در پیش گرفته است به سوی باز تعریف پیمان بین خانواده آل سعود و موسسه وهابیت خواهند انجامید. روزنامه واشنگتن پست آمریکایی در این مورد می‌نویسد: علت موفقیت بن سلمان در معرکه مقابله با آل شیخ عبد الوهاب عبارتند از: محبوبیت در نزد جوانان مشتاق تغییر و خواهان جدایی از سلطه دینی و تلاش برای تمرکز قدرت در عربستان بعد از وفات پادشاه فعلی. این امور باعث شده است تا بن سلمان موفق شود تا گلیم را از زیر پای جناح مذهبی عربستان جمع کند. او موفق شده است تا وظایف وزارت عدل و شون اسلامی و تربوی را تقلیل دهد. این وزارت در اختیار بخش دینی عربستان است. موسسه دینی عربستان از طریق این وزارت فتاوی و تعالیم خود را برای عربستانی‌ها و سایر کشورهایی که عربستان در آنجا نفوذ دارد، صادر می‌کند.

برخی از وهابی‌های افراط‌گرا در برابر اعمال تغییرات ولیعهد عربستان مقاومت کرده‌اند. مثلاً زمانی که مقامات حکومتی عربستان دستور دادند که صدای اذان را که پنج بار در روز از مساجد پخش می‌شود، باید محدود با داخل مساجد باشد و بلندگوهای خارجی باید قطع باشد، وهابی‌های افراطی با این کار مخالفت کردند و هشتگ «صدای اذان درخواست ملی» را در تویتر داغ کردند. شیخ عمر عبد الله السعدون در مقاله‌ای در

۱ <https://trendsresearch.org/ar/insight/الجمهو-مبادئ-احترام-ترسیخ-قانون-مشروع>

اینترنت خواستار لغو این دستور شد و از پیامدهای آن هشدار داد. وی افزود: این کار باعث می‌شود تا مردم قوانین کرونایی را رعایت نکنند و برای نماز خواندن به مساجد بیایند. او بعد از مدتی بازداشت شد.

وزیر امور دینی عربستان مخالفان این تصمیم را کسانی نامید که دشمن عربستان هستند قصد تحریک مردم و تشکیک در تصمیمات حکومت را دارند. این گونه رفتارهای بن سلمان امری عادی شده است و وی قصد داخل کردن ارزش‌های لیبرال را در عربستان دارد. وی از سال ۲۰۱۷ که روی کار آمد عده زیادی از کسانی را که با او همراهی نکرده‌اند را بازداشت کرده است.^۱

بی‌بی‌سی: رهبران اصلی طالبان چه کسانی هستند؟

بدنه اولیه رهبران این گروه عمدتاً متشکل از جنگجویان مجاهدین بود که با حمایت آمریکا در دهه ۱۳۶۰ خورشیدی علیه نیروهای شوروی می‌جنگیدند... بنیان‌گذار گروه طالبان محمد عمر مشهور به «ملا عمر» بود که با شروع حمله آمریکا و متحدانش به افغانستان در مهر ۱۳۸۰ در پاسخ به حملات ۱۱ سپتامبر، در مکانی نامعلوم پنهان شد. در سال ۱۳۹۴ خبرهایی از احتمال مرگ او منتشر شد. در همان سال، طالبان بدون تایید خبر مرگ رهبرش، اختر محمد منصور را به عنوان رهبر جدید این گروه معرفی کرد.

اما دومین رهبر طالبان حدود یک سال بعد از معرفی، در حمله هوایی آمریکا در خاک پاکستان کشته شد و بعد هبت‌الله آخوندزاده رهبر فعلی گروه طالبان به عنوان جانشین او معرفی شد. طالبان در سال ۱۳۹۸ با حدود شش سال تاخیر، تاریخ مرگ «ملا عمر» را سال ۱۳۹۲ اعلام کرد.

^۱ https://www.al-akhbar.com/Arab_Island/۳۱۳۳۲۰

حالا با قدرت گرفتن طالبان در افغانستان، نام این گروه و نام رهبرانش در جهان مطرح شده است. ساختار رهبری گروه طالبان در بیست سال اخیر دچار تحولات و پیچیدگی‌هایی شده است. در این گزارش سوابق شش نفر از رهبران اصلی این گروه مرور شده است.

هبت‌الله آخوندزاده

توضیح تصویر: تنها عکس موجود از هبت‌الله آخوندزاده (زمان عکس نامشخص است)

هبت‌الله آخوندزاده، رهبر طالبان، متولد ۱۹۶۰ (۶۰ ساله) در منطقه پنجوایی قندهار است. او از قوم نورزی و پشتون است.

هبت‌الله آخوندزاده جانشین اختر محمد منصور، رهبر قبلی گروه طالبان شد که در سال ۱۳۹۵ در حمله هوایی آمریکا در خاک پاکستان کشته شد. پیش از آن او معاون رهبر طالبان بود.

او بیشتر به عنوان یک چهره مذهبی شناخته می‌شود و به نظر می‌رسد سابقه‌ای در شاخه نظامی طالبان ندارد. با قدرت گرفتن طالبان در اوایل دهه ۱۳۷۰ وقتی طالبان ولایت فراه را تصرف کرد او به عنوان قاضی محلی در این منطقه تعیین شد. بعد از آن او مسئول دادگاه نظامی طالبان در قندهار و مدتی بعد مسئول دادگاه نظامی در ننگرهار شد. با قدرت گرفتن طالبان در افغانستان مقام او هم بالاتر رفت و مسئول دادگاه‌های نظامی طالبان و معاون رئیس دادگاه عالی شد. بعد از حمله آمریکا به افغانستان، هبت‌الله آخوندزاده رهبر «شورای علمای مذهبی طالبان» شد و گفته می‌شود که بیشتر فتوای طالبان را او صادر کرده است. گفته شده که او مدرسه‌ای را در نزدیکی کویته پاکستان اداره می‌کرده که بسیاری از فرماندهان ارشد طالبان در آن تحصیل کرده‌اند و تا پیش از آنکه در سال ۱۳۹۵ به عنوان رهبر گروه طالبان تعیین شود آزادانه در آن مدرسه مشغول تدریس بوده است. برآورد می‌شود که او ارتباط نزدیکی با شورای کویته طالبان داشته است. تصمیم‌های اصلی مربوط به رهبری طالبان در این شورا گرفته می‌شود. به نظر می‌رسد که هبت‌الله آخوندزاده موفق شده در طول سال‌های اخیر، جریان‌های مختلف طالبان را متحد کند؛ به‌ویژه که گفته می‌شود پس از مرگ اختر محمد منصور، درگیری بر سر قدرت میان طالبان اوج گرفته بوده است. ایمن الظواهری، رهبر القاعده، او را «امیرالمومنین» خوانده و با وی بیعت کرده است، موضوعی که می‌تواند جایگاه و اعتبار او را نزد گروه‌های مسلح اسلام‌گرای تندرو تقویت کند.

عبدالغنی برادر

توضیح تصویر: عبدالغنی برادر در جریان مذاکرات دوحه

عبدالغنی برادر متولد ۱۳۴۷ خورشیدی در ولایت ارزگان است و در قندهار بزرگ شده است. او در مدارس دینی درس خوانده اما گفته شده که تعلیمات دینی را به پایان نرسانده است. با این حال به «ملا برادر» مشهور است و گفته می‌شود که با قوم پوپلزی از قبایل قندهار نسبت دارد.

تصویر عبدالغنی برادر، در حال امضای توافق با آمریکا کنار زلمی خلیلزاد نماینده آمریکا و عکس او با مایک پومپئو وزیر خارجه وقت آمریکا تصویرهای تاریخی جنگ در افغانستان به شمار می‌رود.

در سال‌هایی که مجاهدین علیه نیروهای شوروی و دولت تحت حمایتش در کابل می‌جنگیدند عبدالغنی برادر، عضو حزب اسلامی به رهبری مولوی یونس خالص بود. او یکی از چهار نفری است که در سال ۱۳۷۳ (۱۹۹۴ میلادی) گروه طالبان به رهبری «ملا عمر» را تاسیس کردند و برای این گروه در غرب افغانستان و کابل جنگیده است.

توضیح تصویر: عبدالغنی برادر کنار مایک پومپئو وزیر خارجه وقت آمریکا در زمان حمله آمریکا و متحدانش به افغانستان در سال ۱۳۸۰ او معاون وزارت دفاع طالبان بود. پس از سقوط گروه طالبان به دست آمریکا، او معاون محمد عمر رهبر وقت طالبان شد.

حدود ۹ سال بعد از حمله آمریکا در شهر کراچی پاکستان دستگیر شد در سال ۱۳۹۷ از زندان آزاد و رئیس دفتر سیاسی طالبان در دوحه شد.

عبدالغنی برادر مدتی رهبری مذاکرات صلح با دولت افغانستان و نمایندگان دولت آمریکا را به عهده داشت و بعد از او این مسئولیت به عبدالحکیم حقانی سپرده شد. با این حال او همچنان به عنوان یکی از مقامات ارشد طالبان در مذاکرات حضور داشت و توافق با آمریکا را امضا کرد.

محمد یعقوب

محمد یعقوب، پسر ملا عمر، اولین رهبر طالبان است. او احتمالاً متولد ۱۳۷۰ و در اوایل ۳۰ سالگی است. او از قوم هوتکی (بخشی از قبیله غلزی) و پشتون است. گزارش

شده که او در کراچی پاکستان تحصیلات دینی کرده است. از او عکس تایید شده‌ای موجود نیست.

اولین بار سال ۱۳۹۴ بود که نام او وارد رسانه‌ها شد. محمد یعقوب با انتشار بیانیه‌ای اعلام کرد که پدرش ملا عمر به مرگ طبیعی در گذشته است. این بیانیه بعد از آن منتشر شد که خبرهایی از احتمال کشته شدن محمد عمر منتشر شده بود. گفته می‌شود که او مخالف اختر محمد منصور بوده و حتی پیشنهاد او برای گرفتن مسئولیت در رهبری طالبان را رد کرده است. البته این خبرها به صورت مستقل قابل تایید نیست.

در بهار ۱۳۹۵ بعد از آنکه هبت‌الله آخوندزاده به رهبری طالبان رسید، محمد یعقوب هم به عنوان مسئول کمیته نظامی در ۱۵ ولایت افغانستان تعیین شد و همچنین به عنوان عضو شورای تصمیم‌گیری طالبان شناخته شد.

اردیبهشت ۱۳۹۹ محمد یعقوب به عنوان رهبر کمیسیون نظامی طالبان معرفی شد، جایگاهی که او را مسئول عملیات نظامی گروه طالبان می‌کند.

بعد از شیوع کرونا خبرهایی از گروه طالبان رسید که جایگاه محمد یعقوب را باز هم روشن‌تر کرد.

پارسال رسانه‌ها به نقل از مقام‌های اطلاعاتی از احتمال شیوع کرونا میان رهبران طالبان خبر دادند. نشریه فارن پالیسی هم به نقل از یکی از اعضای طالبان به نام محمد علیجان احمد گفت که محمد یعقوب در غیاب هبت‌الله آخوندزاده جانشینی او را به عهده گرفته است. البته سراج الدین حقانی که چهره شماره دو طالبان شناخته می‌شود هم در این دوره - براساس بعضی گزارش‌ها - بیمار بوده است.

اگرچه احتمالاً جانشینی رهبری طالبان برای محمد یعقوب، در دوران شیوع کرونا، موقتی بوده اما می‌تواند برآوردی از جایگاه او میان رهبران طالبان باشد.

سراج الدین حقانی

توضیح تصویر: تصویری که وزارت دادگستری آمریکا و اف بی آی از سراج الدین حقانی منتشر کرده اند

سراج الدین حقانی، بین سالهای ۱۳۵۲ تا ۱۳۵۹ متولد شده و ۴۱ تا ۴۸ ساله است. اطلاعات دقیقی درباره محل تولد او در دست نیست. وزارت دادگستری آمریکا که برای اطلاعات منجر به دستگیری او پنج میلیون دلار جایزه تعیین کرده او را متولد افغانستان یا پاکستان دانسته است. او حالا معاون هبت الله آخوندزاده، رهبر طالبان است. سراج الدین حقانی، فرزند جلال الدین حقانی است و بخشی از هویت و جایگاه او در رهبری طالبان، مربوط به سوابق پدرش است.

جلال الدین حقانی (پدر سراج الدین) که یکی از رهبران گروه مجاهدین در دوران جنگ علیه نیروهای شوروی بود برای خود تشکیلات شبه نظامی مستقلی ایجاد کرده بود که ظاهراً به صورت خانوادگی اداره می شد. او با قدرت گرفتن طالبان به این گروه پیوست اما تشکیلاتش به شکل یک بخش نیمه خودمختار در دل گروه طالبان جای گرفت. به همین دلیل به این بخش «شبکه حقانی» می گویند. شبکه حقانی مسئول

حملاتی مرگبار و بی‌رحمانه بوده است. آمریکا چهار فرزند جلال‌الدین حقانی را در حملات هوایی و زمینی کشته است.

درگذشت جلال‌الدین حقانی، پایان 'مرشد اشباح مرگ'

اما سراج‌الدین حقانی، که بعد از مرگ پدر جانشین او شده، بارها از مرگ گریخته است. در اسفند ۱۳۹۸ چند روز قبل از امضای توافق آمریکا و طالبان، مقاله‌ای از سراج‌الدین حقانی در روزنامه نیویورک تایمز منتشر شد.

سراج‌الدین حقانی، فرمانده عملیاتی شبکه حقانی و معاون گروه طالبان، در نخستین مقاله‌ای که یکی از بلندپایه‌ترین مقامات طالبان در یک روزنامه غربی به چاپ می‌رساند، نوشت که گروه طالبان متعهد است تا با دیگر طرف‌های افغان «براساس مشورت و احترام واقعی برای ایجاد یک نظام سیاسی جدید و فراگیر توافقی کند که در آن صدای همه افغان‌ها منعکس شود و هیچ کس احساس نکند از آن بیرون مانده است».

در بخش دیگری از مقاله سراج‌الدین حقانی آمده بود که طالبان آماده است «پس از خروج نیروهای آمریکایی از افغانستان با جامعه بین‌المللی و آمریکا برای تامین صلح درازمدت و بازسازی افغانستان همکاری کند».

عبدالحکیم حقانی

عبدالحکیم حقانی متولد ۱۳۳۶ (۶۴ ساله) در قندهار و از پشتون‌های درانی و از قوم اسحاق‌زی است. طالبان گفته که او از دوستان نزدیک محمد عمر، رهبر پیشین این گروه است و در تشکیل گروه طالبان هم نقش مهمی داشته است.

نام عبدالحکیم حقانی، بعد از آن بیشتر در رسانه‌ها مطرح شد که از سوی رهبر طالبان به عنوان رئیس تیم ۲۱ نفره مذاکره با آمریکا معرفی شد.

عبدالحکیم حقانی قبلاً قاضی القضاات طالبان و از نزدیکان اختر محمد منصور، رهبر سابق طالبان بود که پس از کشته شدن او نامش به عنوان یکی از گزینه‌ها برای رهبری طالبان مطرح بوده است. گفته می‌شود که طالب‌ها از نظر مذهبی برای او جایگاه خاصی قائلند و هبت‌الله آخوندزاده، رهبر گروه او را «امین خود» می‌داند.

شیرمحمد عباس استانکزی

توضیح تصویر: شیرمحمد عباس ستانکزی در دوحه

شیرمحمد عباس استانکزی، متولد ۱۳۳۸ (۶۲ ساله) در ولایت لوگر، در شرق افغانستان است. او فارغ التحصیل دانشکده نظامی کابل است و در آکادمی نظامی دهرادون هند نیز تعلیمات نظامی دیده است.

شیرمحمد عباس استانکزی در دوران حکومت طالبان، معاون وزیر امور خارجه و مدتی نیز معاون وزیر بهداشت بود.

نام او در سالهای اخیر میان گروههای نمایندگی طالبان در صحنه بین المللی دیده شده است. او مدتی ریاست تیم مذاکره کننده طالبان با آمریکا را بر عهده داشت و بعد از آن، عضو شورای رهبری، معاون دفتر سیاسی و معاون تیم مذاکرات در دوحه شد.

ساختار رهبری در گروه طالبان

بخش سوم: منشورات

خلاصه‌ای از گزارش راهبردی «اشکال نوظهور جامعه مدنی اسلامی در آسیای میانه»

گزارشی از: ادوارد لیمون، ساموئل دووری و سترپی، بردلی جاردین
«شورای اروپایی همسایگی (ENC)»^۱ در همکاری با «جامعه جیحون برای امور آسیای میانه»^۲، گزارش جدید خود پیرامون «اشکال نوظهور جامعه مدنی اسلامی در آسیای میانه» را منتشر کرد.

^۱ <http://www.encycouncil.org>

^۲ <https://oxussociety.org>

این گزارش بخشی از برنامه «گفتگوی سیاست منطقه‌ای» است که توسط «مرکز گفتگوی بین‌المللی هولینگز»^۱ پشتیبانی می‌شود. طی سه جلسه آنلاین بین فوریه و مارس ۲۰۲۱، ENC و انجمن جیحون گروهی از کارشناسان، نمایندگان جامعه مدنی و مقامات دولتی را گرد هم آوردند تا درباره ظهور جامعه مدنی اسلامی (ازجمله خیریه‌های اسلامی، مساجد، سازمان‌های مردم‌نهاد و رسانه‌های اجتماعی) در قرقیزستان، قزاقستان، تاجیکستان و ازبکستان بحث و گفتگو کنند.

آنچه در ادامه می‌آید، ترجمه‌ای گزینشی از بخش‌های نسبتاً مهم‌تر این گزارش است:

بیش از ۸۵٪ از مردم آسیای مرکزی خود را مسلمان می‌دانند و اکثریت قریب به اتفاق پیرو مذهب حنفی و بیش از ۱۰۰ هزار نفر از پامیری‌ها در تاجیکستان شیعه اسماعیلی هستند. تقریباً ۳۰ سال پس از پایان اتحاد جماهیر شوروی، بسیاری از مردمان آسیای مرکزی، به‌ویژه نسل جوان، خواستار آن هستند که اسلام نقش محوری‌تری در زندگی عمومی و خصوصی ایشان ایفا کند. اما دولت‌های آسیای مرکزی رژیم‌های سکولار سختگیرانه‌ای را اتخاذ کرده و برخی فعالیت‌های مذهبی را تهدیدی برای امنیت ملی قرار داده و آن‌ها را «غیر سنتی» و «افراطی» نامیده‌اند. باوجود این محیط، بازیگران جامعه مدنی اسلامی تکثیر شده‌اند و در طیف وسیعی از فعالیت‌ها، ازجمله آموزش، مراقبت معنوی، ایجاد سازش، اعانه و حمایت، مشغول هستند. در یک نظرسنجی منتشر نشده اخیر در تاجیکستان و قرقیزستان، اکثریت پاسخ‌دهندگان ترجیح می‌دادند از خیریه‌های اسلامی حمایت دریافت کنند نه از سکولار.

^۱ <https://hollingscenter.org>

مرزندی جامعه اسلامی

امیل نصرالدینوف و سباستین پیروس بر اساس یک گونه‌شناسی که برای یک گزارش پژوهشی آماده انتشار که برای موسسه صلح ایالات متحده انجام داده‌اند، تقسیم بازیگران جامعه مدنی اسلامی در آسیای مرکزی را به شش نوع زیر پیشنهاد کردند: ۱. سازمان‌های مردم‌نهاد اسلامی ۲. خیریه‌های اسلامی ۳. جماعات ۴. مساجد ۵. مفتی‌ها ۶. محلات.

۱. سازمان‌های مردم‌نهاد اسلامی

سازمان‌های غیردولتی اسلامی از نظر موقعیت و فعالیت متنوع‌ترین این بازیگران در آسیای مرکزی هستند. این سازمان‌ها می‌توانند رسمی یا نیمه‌رسمی، محلی، ملی یا بین‌المللی، و دارای هر تعداد عضو از تعداد انگشت شماری تا هزاران نفر باشند. از نظر فعالیت‌ها، سازمان‌های مردم‌نهاد اسلامی در منطقه درگیر همه چیز هستند، از جمله امور خیریه، مانند ارائه غذا، آموزش و کمک‌های مرتبط با کووید-۱۹، تا فعالیت‌های توسعه‌گرا، مانند اعطای کمک‌های مالی به استارت‌آپ‌های محلی.

از جمله سازمان‌های محلی مدنی اسلامی موفق، موسسه «متوکل» است که یک سازمان غیردولتی حقوق زنان مسلمان است که در قرقیزستان در ۱۹۹۹ تأسیس شد و دفاتر آن در سراسر کشور وجود دارد. یکی دیگر بنیاد آقاخان است که عمدتاً در منطقه کوهستانی پامیر تاجیکستان فعالیت می‌کند، اما در قزاقستان و قرقیزستان نیز فعالیت دارد. بیشتر این سازمان‌ها ترجیح می‌دهند اطلاعات خود را چندان بروز ندهند، زیرا می‌ترسند دولت‌های مربوطه در صورتی که بیش از حد عمومی شوند در فعالیت‌های آن‌ها دخالت کنند.

۲. بنیادهای خیریه اسلامی

این سازمان‌ها برای جمع‌آوری و توزیع کمک‌ها، گاهی در قالب اتحادیه و اغلب با حمایت خیرین در عربستان سعودی، امارات متحده عربی و قطر فعالیت می‌کنند. متداول‌ترین فعالیتی که آن‌ها انجام می‌دهند ساخت مساجد در سراسر منطقه است. علاوه بر این، بنیادها در پروژه‌های اجتماعی که به ارائه آموزش، خدمات بیمارستانی، توزیع گوشت در عید قربان و برپایی افطاری‌های سنتی می‌پردازند، مشارکت می‌کنند. برخی از آن‌ها برای فعالیت در حوزه زیرساخت‌های حیاتی، مانند آبیاری و تأمین آب پاک، مورد توجه قرار گرفته‌اند.

ازجمله سازمان‌های بین‌المللی فعال کمیته امداد امام خمینی(ره)، یک سازمان مردم‌نهاد بشردوستانه و امدادی ایرانی بر اساس ارزش‌های اسلامی است که تا چندی پیش در تاجیکستان فعال بود و نیز بنیاد امداد انسانی IHH ترکیه است.

۳. جماعات

جماعت نوعی از گروه است که به موازین اسلامی پایبند بوده و سازمان و فعالیت‌های آن‌ها بسیار گسترده است. جماعات نقش مهمی در شکل دادن به هویت گروه‌ها و ارائه کمک‌های متقابل دارند، که ممکن است شامل اعضای جدا افتاده از بقیه جامعه و دولت باشد. به همین دلایل، دولت‌های آسیای مرکزی اغلب به فعالیت‌های اینها با تردید نگاه می‌کنند. تأکید انحصاری بر یک نظام هنجاری نیز بدین معناست که جماعات تمایل دارند یکدیگر را به عنوان رقیب خود ببینند و اغلب به دنبال پیروان از جمعیت‌هایی خاص هستند. به گفته نصرالدینوف، این گروه‌ها کارکردهای اجتماعی مهمی را ارائه می‌دهند. کمک به اعضا برای غلبه بر اعتیاد، یا ارائه کارگاه‌های آموزشی حرفه‌ای.

یکی از بازیگران برجسته جنبش «جماعت تبلیغ» است، گروهی اهل سنت که از جنوب آسیا سرچشمه گرفته و بر دعوت مردم به اسلام تمرکز دارد. این جنبش که در سراسر منطقه به غیر از قرقیزستان ممنوع شده است، دغدغه خوشبختی امت، از نظر معنوی و اقتصادی، را دارد. درحالی‌که جماعت تبلیغ مشهودترین است، جنبش‌های ساکت و بی‌صدا مانند سلفی‌های مدخلی در قزاقستان یا حامیان مرحوم شیخ محمد صادق محمد یوسف، اولین مفتی بزرگ ازبکستان پس از استقلال، نیز برجسته هستند، گرچه مراقبند که خود را سازمان‌یافته معرفی نکنند یا تلاش می‌کنند که به‌عنوان سازمان‌های قانونی ثبت شوند تا از حساسیت زیاد دولت نسبت به خود جلوگیری کنند. رژیم‌های آسیای میانه جماعات را تهدیدآمیز می‌دانند. گروهی از بازرگانان مذهبی که برجسب «اکرمیه» را دریافت کردند، در ماه می ۲۰۰۵ در اندیجون ازبکستان دستگیر و به افراط‌گرایی متهم شدند. در اعتراضات بعدی علیه دستگیری و سرکوب خشونت‌آمیز دولت، صدها نفر کشته شدند.

۴. مساجد

مساجد از زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی خود را به‌عنوان یک کانال حیاتی برای فعالیت اسلامی در آسیای میانه معرفی کرده‌اند. درحالی‌که در سال ۱۹۹۱ بیش از ۴۰۰ مسجد به‌طور رسمی در منطقه ثبت شده بود، اکنون بیش از ۱۰ هزار مسجد وجود دارد. باوجود آنکه همه مساجد در دولت ثبت شده‌اند، از نظر ساختاری، مساجد بسیار متفاوت هستند، برخی از آن‌ها نهادهای نهادینه‌تر و از بالا به پایین هستند، درحالی‌که برخی دیگر با تکیه بر شبکه‌های مردمی غیررسمی‌تر فعالیت می‌کنند. جریان درآمد نیز متفاوت است. درحالی‌که بسیاری از مساجد در مقیاس بزرگ از بودجه دولتی سود می‌برند، اکثریت مساجد مورد بررسی تمایل به کار با بودجه اندک دارند و از نظر ظرفیت نسبتاً محدود هستند. مساجد مانند سازمان‌های غیردولتی و بنیادهای اسلامی، در

کنار فعالیت‌های اجتماعی، به توزیع کمک برای افراد فقیر و همچنین ارائه آموزش برای جوامع نیازمند می‌پردازند.

مهمتر از همه، مساجد به‌عنوان قطب مهم فعالیت‌های اجتماعی عمل می‌کنند. به‌عنوان مثال، افراد غالباً یک عصرانه بانام «مشورت» دارند، موعدی که مردم هر روز برای ارزیابی تأثیرگذاری مثبت در جامعه در روز گذشته گرد هم می‌آیند و اهداف مربوط به تأثیرگذاری اجتماعی را در روز بعد ترسیم می‌کنند. مشورت یک اصل اساسی نه تنها در مساجد بلکه در «محلّه» و «جماعت» است. با توجه به کارهای میدانی انجام شده، مساجد عمدتاً به مردان و به‌ویژه به نسل‌های جوان توجه می‌کنند.

۵. مفتی‌ها

مفتی‌ها نهادهای بوروکراتیک در آسیای میانه هستند که وظیفه آن‌ها مدیریت اسلام رسمی (که توسط دولت تدوین شده است) و نظارت بر مساجد و فعالیت‌های سنتی‌ای است که از سوی روحانیون پیرو ایشان دنبال می‌شود. در حالی که وابستگی آن‌ها به دولت‌های مرکزی از ایالتی به ایالت دیگر متفاوت است، انتظار می‌رود که آن‌ها با کمیته‌های دولتی برای امور مذهبی و خدمات امنیتی محلی هماهنگی نزدیک داشته باشند. مفتی‌ها علاوه بر نقش خود به‌عنوان نهادهای نظارتی مذهبی، حج را نیز اداره می‌کنند که به آن‌ها فرصتی برای جمع‌آوری پول از خیرات، انجام امور خیریه، توزیع غذا و کمک می‌دهد. این فعالیت‌ها اندکی رسانه‌ای شده و به‌طور گسترده شناخته شده نیست.

۶. محلات

محلات، شکل سنتی سازماندهی جامعه در سطح محلّه در شهرهای آسیای میانه و همچنین پایین‌ترین سطح دولت محلی در ازبکستان است که وظیفه مدیریت زندگی روزمره، نظارت بر جمعیت، شکل دادن به اخلاق و هنجارهای اخلاقی محلّه‌های

کوچک را بر عهده دارد. بخشی از کارهای اجتماعی آن‌ها از طریق مساجد محلی اداره می‌شود و این دو رابطه همزیستی را ایجاد می‌کنند. آن‌ها بیشتر در ازبکستان رایج هستند و اجرای مراسم‌های عروسی، تشییع جنازه، ختنه و سایر سنت‌های اسلامی که بنای اساسی یک جامعه مسلمان منظم است، کمک می‌کنند.

علاوه بر این ۶ بازیگر، نقش آموزشی مهمی نیز توسط «مدرسه»های دینی ایفا می‌شود. درحالی‌که تقریباً همه این مدارس در تاجیکستان و ترکمنستان بسته شده است، بسیاری از والدین در قرقیزستان ترجیح می‌دهند فرزندان خود را برای تربیت اخلاقی به آنجا بفرستند، جایی که آن‌ها از دیدگاه‌های دولت استفاده نمی‌کنند. آموزش دینی به جوانان آسیب‌پذیر از نظر اخلاقی راهنمایی معنوی می‌دهد و آن‌ها را در نظم اجتماعی تثبیت‌شده، اجتماعی می‌کند.

زمینه‌های متفاوت

جمعیت‌شناسی منطقه‌ای نیز در شکل‌گیری توسعه جامعه مدنی اسلامی نقش دارد. داده‌های میدانی نشان از آن دارد که تعداد زیادی از سازمان‌های جامعه مدنی اسلامی تمایل دارند که توسط افراد فقیر یا افرادی که دارای مشکلات شخصی هستند، حمایت شوند. بسیاری از این بازیگران از ارزش‌های دموکراتیک، ازجمله آزادی مذهب، و همچنین رویکردهای سرمایه‌داری به تجارت خصوصی، دفاع می‌کنند. برخی دیگر به‌وضوح ضد غرب هستند و ارزش‌های فرهنگی محافظه‌کارانه‌ای را نشان می‌دهند، حتی اگر برخلاف اقتصاد شوروی، نگرش‌های حامی تجارت را ترجیح می‌دهند.

همچنین بین شهرهای ثروتمند و روشنفکر روسی‌زبان (که تمایل به توسعه و غرب دارند) و جوامع فقیر شهری/روستایی که تمایل دارند با زبانه‌ای محلی ارتباط برقرار کنند و به‌شدت به ارزش‌های سنتی پایبند باشند، اختلاف وجود دارد. این

امر در قرقیزستان مشهود است، جایی که فعالیت مذهبی در مناطق جنوبی کشور، به‌ویژه در اطراف اوش و باتکن، بیشتر نمایان می‌شود. اما روندهای اقتصادی تمایل دارند مرزهای بین دین‌داری و سکولاریسم را محو کنند. بیشکک، پایتخت قرقیزستان، در نتیجه ورود مهاجران از مناطق روستایی جنوب به این شهر شاهد رشد جامعه مدنی مذهبی بوده است.

در ازبکستان، جامعه مدنی اسلامی از زمان سیاست گشایشی این کشور در سال ۲۰۱۶ پس از مرگ رئیس‌جمهور اسلام کریم‌اف و تغییر سیاست آن بر سازمان‌های اسلامی و ارتقای سازمان‌هایی که توسط دولت تحت مدیریت نزدیک قرار می‌گیرد، از حمایت فزاینده رسمی برخوردار بوده است. اما این سازمان‌ها همچنان از بالا به پایین فعالیت می‌کنند که در نتیجه بسیاری از مناطق بدون حمایت مانده‌اند، یعنی در سطح عمومی فضایی باقی‌مانده است که در آن نیازهای جامعه توسط سازمان‌های تحت حمایت دولت برآورده نمی‌شود.

تاجیکستان دارای یک جامعه مدنی اسلامی نسبتاً محدود است و دولت فعالیت‌های گروه‌های جامعه مدنی اسلامی را اداره و نظارت می‌کند. بنیاد آقاخان فعال‌ترین سازمان جامعه مدنی مذهبی در کشور است، که همچنین برنامه «حمایت از توسعه جامعه کوهستانی» و دانشگاه آسیای مرکزی را که پردیس در خاروغ دارد، تأمین می‌کند. تنها حزب سیاسی مذهبی منطقه، حزب رنسانس اسلامی تاجیکستان، در سال ۲۰۱۵ ممنوع اعلام شد. این حزب در فعالیت‌هایی از جمله کمک‌رسانی و آموزش مشارکت داشت.

قزاقستان ثروتمندترین کشور منطقه است و هدف بلند خود را برای تبدیل شدن به یکی از ۳۰ اقتصاد برتر جهان تا سال ۲۰۵۰ تعیین کرده است. این کشور دارای بزرگ‌ترین اقلیت غیرمسلمان است و یک‌چهارم جمعیت آن مسیحی هستند. دولت

ادعا می‌کند که پناهگاه گروه‌های قومی و مذهبی است. درحالی‌که محدودیت‌های دولت همچنان باقی است، گروه‌هایی از جمله Fund Meirim و Atameken ظاهر شده‌اند که از جامعه محلی حمایت می‌کنند.

قرقیزستان، بازترین کشور منطقه، اگرچه هنوز مستبد است، اما دارای متنوع‌ترین مجموعه بازیگران جامعه مدنی اسلامی است. گروه‌هایی مانند جماعت تبلیغ، که درجای دیگر غیرقانونی هستند، قادر به فعالیت در کشور هستند و سازمان‌های غیردولتی تأسیس شده مانند متوکل، روابط پایداری با اهداکنندگان ایجاد کرده‌اند.

جامعه مدنی اسلامی و دولت

آسیای میانه، با فرهنگ مستبدانه سکولار خود، محیطی خصمانه برای جامعه مدنی اسلامی ارائه می‌دهد. دولت‌های مستقل آسیای میانه تمام انواع فعالیت‌های مذهبی غیرمجاز را امنیتی کرده و آن‌ها را با عناوین «غیر سنتی» و «افراطی» برچسب‌گذاری کرده‌اند. با تهدید قلمداد کردن شکل‌های مشخصی از اسلام، دولت‌ها اقدامات خود را برای انضباط بخشیدن و کنترل نموده‌های مستقل اسلام مشروعیت بخشیده‌اند. هنگامی که آن‌ها قانون اساسی را در اوایل دهه ۱۹۹۰ تصویب کردند، هر دولت آسیای مرکزی در ماده ۱ اعلام کرد که این دولت «مستقل»، «دموکراتیک» و «سکولار» است. پس از یک دوره تحمل نسبی در اوایل دهه ۱۹۹۰، طی دو دهه آینده دولت‌ها از شیخ افراط‌گرایی اسلامی برای توجیه سرکوب تعدادی از مخالفان سیاسی، روزنامه‌نگاران و نمایندگان جامعه مدنی استفاده کردند. این در شرایطی صورت گرفت که اقتدارگرایی مستبدانه در سراسر منطقه رخ داده است. در خارج، با شرکت در «جنگ جهانی علیه تروریسم»، کشورهای آسیای میانه قدرت خود را با گره زدن

مخالفت‌های داخلی به «تروریسم بین‌المللی»، حتی زمانی که هیچ پیوندی درواقع وجود نداشت، تقویت کردند.

تعامل میان اشکال جامعه مدنی

بازیگرانی از جامعه مدنی که تمایل به دریافت کمک‌های مالی از نهادها و خیریه‌های غربی دارند، اغلب با جامعه مدنی اسلامی با شک و تردید رفتار می‌کنند و تمایلی عمومی برای همکاری با این بازیگران نشان نمی‌دهند. اختلافات تا حدی اقتصادی است؛ از یک سو نگرانی از افزایش رقابت برای دریافت کمک‌های بلاعوض، از دیگر سو ترس از اینکه همکاری با سازمان‌های اسلامی ممکن است کمک‌کنندگان را پشیمان کند. اما ملاحظات ایدئولوژیکی نیز وجود دارد. جامعه مدنی غرب‌گرا اغلب همتای اسلامی خود را مغایر با ارزش‌های غربی و مخالف پیشرفت اجتماعی معرفی می‌کند.

با این حال، برخی اقدامات برای همکاری در منطقه تجربه شده است. در قرقیزستان، سازمان غیردولتی «توسعه و همکاری در آسیای مرکز» از سال ۲۰۰۵ مستقیماً با جوامع اسلامی همکاری کرده و گروه‌های خودیاری تحت رهبری «امام»‌ها در جنوب کشور ایجاد کرده است. جامعه مدنی اسلامی نیز به نوبه خود نسبت به همتایان سکولار خود شک و تردید نشان داده است، به ویژه با اعتراضات گسترده اخلاقی به دولت‌های الیگارشیکی و اقتدارگرا که ادعا می‌کنند ارزش‌های «دموکراتیک» را نمایندگی می‌کنند. به طور کلی بخشی از این عدم موفقیت در ایجاد ائتلاف‌های گسترده به وضعیت تضعیف شده جامعه مدنی آسیای میانه مربوط می‌شود، زیرا دولت‌های منطقه‌ای موانع قابل توجهی را بر سر راه توسعه آنان قرار داده‌اند.

جامعه مدنی اسلامی آسیای مرکزی طیف وسیعی از مشارکتهای مالی را در طول این سالها ایجاد کرده است. بازیگران جامعه مدنی اسلامی با ارتباطات قوی‌تر با دولت، مانند مفتی‌ها و مساجد، در دستیابی به بودجه غربی ماهرتر هستند. به‌عنوان مثال، مفتی در قرقیزستان با «آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده (USAID)» و بنیاد اوراسیای آسیای مرکزی مشارکت دارد. اما سایر کشورهای مسلمان ثابت کرده‌اند که منبع مالی سودآورتری هستند. به‌عنوان مثال، در قزاقستان، جماعت نورسلطان با ترکیه، کشورهای سراسر خاورمیانه و آذربایجان روابط برقرار کرده است.

راه‌های دیگر همکاری برای فعالان جامعه مدنی اسلامی با یکدیگر، هم در منطقه و هم با بازیگران مشابه در سایر نقاط جهان، وجود دارد. در آسیای میانه، بسیاری از سازمان‌ها به همکاری با شرکایی مانند عربستان سعودی و امارات متحده عربی، عمدتاً برای ساخت مسجد، و همچنین ایجاد ظرفیت‌های اجتماعی ادامه می‌دهند. اما هنوز پتانسیل‌های زیادی برای سازمان‌های بزرگ منطقه‌ای مانند بنیاد آقاخان وجود دارد تا بتوانند با بازیگران جامعه مدنی اسلامی محلی که در سطح محلی فعالیت می‌کنند مشارکت کنند.

گذشته از همکاری با بخش دولتی، باید خاطرنشان کرد که کنترل شدید دولت به خصوصی‌سازی فعالیت‌های اسلامی دامن زده و فضای بیشتری برای همکاری بین جامعه مدنی اسلامی و بخش خصوصی ایجاد کرده است. این پیشرفت به‌ویژه در ازبکستان شدید بوده است، جایی که محافل تجاری مسلمان نه تنها منابع مالی را به جامعه مدنی اسلامی ارائه می‌دهند، بلکه از حمایت لجستیکی و سازمانی نیز برخوردارند و به آن‌ها در آموزش کارکنان و توسعه مدل‌های مالی پایدار و همچنین توسعه بخش تجاری مسلمان‌نشین کمک می‌کنند. علاوه بر این، بسیاری از رهبران

جامعه مدنی اسلامی به عنوان مدیر اجرایی یا کارمند بخش خصوصی کار می کنند و منبع تخصص فنی و جمع آوری کمک مالی را به ارمغان می آورند. این امر همچنین به تجاری سازی فعالیت های اسلامی منجر شده و مشاغل حلال موفق در سراسر منطقه ظهور کرده است و مساجد و جماعات به طور فزاینده ای به عنوان مراکز شبکه سازی بین اعضای جامعه تجاری عمل می کنند.

همچنین باید به تأثیرات مشخص نئولیبرالی عصر مدرن بر جامعه مدنی اسلامی در منطقه اشاره کرد. از جهات مختلف، این بازیگران نشان دهنده خصوصی سازی دولت رفاه سنتی هستند، با مدل های حکومتی نئولیبرالی که با تکیه بر طیف وسیعی از فعالان جامعه مدنی، خلأهای ناشی از عقب نشینی بخش دولتی را پر می کنند.

جامعه مدنی اسلامی و ثبات در آسیای مرکزی

چندین سال است که چشم انداز تأمین مالی برای اهداکنندگان غربی عمدتاً بر جلوگیری از افراط گرایی خشونت آمیز (PVE) و مقابله با افراط گرایی خشونت آمیز (CVE) متمرکز شده است و باعث افزایش شکاف بین بخش های مختلف جامعه مدنی شده است، زیرا سازمان های غیردولتی سکولار، با وجود سوءظن نسبت به بسیاری از بازیگران مذهبی، مجبور به تعامل با دین شده اند. با این حال با توجه به تحقیقات اخیر در مورد بسیج افراط گرایان، این سوءظن نشان دهنده سوء تفاهم از نقش شبکه های اسلامی در بسیاری از جوامع است، چراکه این شبکه ها نیاز به حمایت های اجتماعی را در مواقع بحران های شخصی برطرف می کنند که ممکن است در غیر این صورت اعضای جامعه را در معرض جذب در نیروهای ستیزه جو و انقلابی قرار دهد و سیگنالی را برای عدم گفتگو و بی اعتمادی متقابل بین سازمان های مدنی اسلامی و لیبرال، که به شدت بر اساس کلیشه های دوران شوروی شکل گرفته اند، بفرستد.

جامعه مدنی اسلامی از پتانسیل حل مناقشات در منطقه برخوردار است. هویت جمعی اسلامی یا امت شاید به خودی خود برای رسیدگی به درگیری‌های بین‌مرزی و بین قومی کافی نباشد، اما وقتی به‌طور فعال توسط گروه‌های خاصی تبلیغ شود، می‌تواند نقش مثبتی در حل تعارضات داشته باشد. به‌عنوان مثال، جماعت تبلیغ در کاهش تنش‌های قومی در سال ۲۰۱۰ در اوزگن قرقیزستان نقش فعالی داشت. در زمانی که شهرهای همسایه به مکانی برای خشونت بین اقوام ازبک و قرقیز تبدیل شد، درگیری قومی در اوزگن به وقوع نپیوست، باوجود آنکه تنش‌های تاریخی منجر به خشونت در ۱۹۹۰ در این شهر سابقه داشت.^۱

انجمن‌های علمایی در قطر و امارات متحده عربی: رقابت قدرت نرم در سیاست اسلامی

کریستین دیوان

در پی انقلاب‌های عربی در سال ۲۰۱۱، دو کشور ثروتمند خلیج فارس، قطر و امارات متحده عربی، میزبانی و تأسیس انجمن‌هایی از علمای تأثیرگذار اسلامی را آغاز کردند. این انجمن‌های علمایی، «الاتحاد العالمی لعلماء المسلمین» مستقر در دوحه و «مجلس حکماء المسلمین» مستقر در ابوظبی و ابتکارات مربوط به صلح، بستری را برای ورود معتبرتر به مباحث مذهبی و سیاسی، برای شکل‌دهی به شبکه‌های جدید نفوذ در بین عموم مسلمانان و درگیر کردن کشورها و سازمان‌های غیراسلامی ایجاد کرده‌اند. این مطالعه با تکیه بر مصاحبه‌ها و منابع اولیه، این عملیات را در زمینه حکمرانی مذهبی مورد بررسی قرار می‌دهد، و گفتمان و مداخلات سیاسی این انجمن‌ها را مقایسه می‌کند و چالش نامحتمل آن‌ها را با معیارهای مذهبی حاکم از سوی عربستان،

^۱ <http://www.encouncil.org/ourwork/emerging-forms-of-islamic-civil-society-in-central-asia>

که به‌طور سنتی در خلیج فارس سنگینی می‌کند، تحلیل می‌کند. یافته‌ها نشان می‌دهد که اثربخشی یا تشدید این پروژه‌های قدرت نرم مذهبی به اعتبار - همسویی آن‌ها با سنت‌های مذهبی و جهت‌گیری‌ها سیاسی ملی - و موضع‌گیری -هدف قرار دادن مخاطبان و ذینفعان خاص- آن‌ها بستگی دارد. این مقاله نتیجه می‌گیرد که امارات دارای امتیازات خاصی نسبت به قطر در موضع‌گیری قدرت نرم خود در دوره ناسیونالیستی فعلی است، زیرا دولت‌ها بر جنبش‌های فراملی اسلامی غلبه یافته و روابط با قدرت‌هایی مانند هند، روسیه، چین و اسرائیل -که همه آن‌ها با جنبش‌های مستقل اسلامی دشمن هستند- اهمیت بیشتری یافته است. سیاست‌گذارانی که به قدرت سخت شگفت‌انگیز این دولت‌های کوچک از طریق مداخلات نظامی و اهرم‌های اقتصادی اذعان دارند، شاید این مطالعه آن‌ها را در فهم تأثیر قدرت جدید نرم و مذهبی این کشورها سود برساند.

ملاحظه: خانم کریستن اسمیت دیوان، پژوهشگر ارشد مقیم در «موسسه کشورهای عربی خلیج فارس» در واشنگتن است. پروژه‌های فعلی وی حول تغییر نسل، ملی‌گرایی و ظهور اسلام‌گرایی در کشورهای خلیج فارس است. دیوان تجزیه و تحلیل‌های خود را در زمینه مسائل خلیج فارس در فارن افرز، فایننشال تایمز و واشنگتن پست منتشر می‌کند. متن فوق خلاصه‌ای از مقاله تازه این پژوهشگر است که در شماره جدید مجله «امور بین‌الملل» انتشارات آکسفورد (دوره ۹۷، شماره ۴، ژوئیه ۲۰۲۱، صفحات ۹۴۵-۹۶۳) به چاپ رسیده و امید است با در دسترس قرار گرفتن محتوای آن در آینده‌ای نزدیک، ترجمه‌ای تفصیلی از محتوای آن در رصدهای بعدی گزارش شود.

مساجد آمریکایی به‌طور فزاینده‌ای محل ذوب شدن سنت‌های اسلامی است

مساجد آمریکایی در حال آمریکایی شدن هستند؛ این نتیجه‌گیری نویسنده‌گان گزارش مفصلی است که برای «موسسه سیاست اجتماعی و تفاهم»^۱ انجام شده است. این گزارش که هر ۱۰ سال یک‌بار برای بررسی مساجد آمریکا صورت می‌گیرد، نشان می‌دهد که مساجد اهل سنت آمریکا به‌طور فزاینده‌ای مخلوط‌کننده سنت‌ها هستند و مذاهب مختلف فقه اسلامی را درهم آمیخته‌اند. از بسیاری جهات این رویکرد کثرت‌گرا نشان از بازگشت به سنت بدون مذهبی اسلام در دوران نخستین دارد.

حتی برای مثال در مورد نقش مردان و زنان، یافته‌های گزارش حاکی از آن است که مساجد آمریکایی در حال احیای جایگاه رهبری خاصی برای زنان در مسجد هستند که اگرچه در نخستین روزهای اسلام رایج بوده است، اما از کارافتاده است. به گفته این گزارش: «رهبران مساجد آمریکایی به درکی از اسلام متکی هستند که از متن منابع بنیادین اسلام (قرآن و سنت) ریشه می‌گیرد، اما برای تفاسیری که به اهداف و روح قوانین اسلامی و شرایط مدرن توجه دارند، گشایش نشان می‌دهند».

این مطالعه بر اساس مصاحبه مستقیم و پرسشنامه‌های استاندارد شده انجام شده است. نویسندگان گزارش به‌طور مستقیم با صدها رهبر مساجد در انجام تحقیقات این گزارش صحبت کرده‌اند.

در بسیاری از کشورهای جهان اسلام، یک مذهب مسلط است و درحالی‌که مهاجران آمریکایی از آن کشورها این شیوه‌ها را حفظ می‌کنند، مساجد آن‌ها اغلب سنت‌ها را باهم ترکیب می‌کنند تا بتوانند طیف وسیعی از جماعت را جذب کنند.

^۱ <https://www.ispu.org>

اصول خاص یک مذهب می‌تواند متفاوت باشد، از جزئیات مراسم نماز گرفته تا احکام مربوط به مالکیت حیوانات خانگی. پایبندی قوی به اصول یک مذهب خاص، به‌ویژه در جوامع مهاجر مختلط، ممکن است بخشی از جماعت دین‌داران حاضر در مسجد را خاموش کند، در حالی که یک رویکرد ترکیبی به مذاهب اجازه می‌دهد تا روندهای مختلف در زندگی روزمره مسجد باهم ترکیب شوند.

احسان بگبی، مدیر گروه پژوهشی این مطالعه، می‌گوید: «به‌طور مشخص، من کسی را نمی‌شناسم که در هیئت‌مدیره مسجدی در آتلانتا است و احساس می‌کند باید به همه یادآوری کند که این مسجد حنفی نیست».

بر اساس این مطالعه مساجد حنفی و شافعی بیشترین مساجد در آمریکا هستند. با این حال، مساجد مالکی در حال افزایش هستند، به دلیل مهاجرت اخیر از آفریقا و به دلیل جذب بسیاری از نوکیشان آمریکایی به تفسیر انعطاف‌پذیرتر از تعدادی از اعمال اسلامی.

در شیوه‌های سنتی اسلامی، افراد ممکن است سنت‌ها را تا حدی ترکیب کنند، اما در چند نسل گذشته، با تبدیل مساجد به نهادهای دولتی در بسیاری از کشورهای مسلمان، پایبندی به یک مذهب خاص سخت‌گیرانه‌تر شده است.

در آمریکا، عوامل متعددی احتمالاً بر رویه‌های مسجد تأثیر گذاشته است. گزارش جدید به‌طور خاص به مشارکت در سیاست و همچنین افزایش استفاده از زبان انگلیسی در زندگی روزمره و شیوه‌های جامعه اشاره می‌کند. در نظرسنجی موسسه در سال ۲۰۰۰، ۵۳ درصد از مساجد آمریکایی از زبان انگلیسی برای خطبه جمعه استفاده می‌کردند، اما امروز این رقم ۷۲ درصد است. در این گزارش همچنین آمده است که ۵۱ درصد از مساجد مورد بررسی، میزبان سیاستمداری برای دیدار یا گفتگو بودند.

به گفته بگی، این سطح بالاتری از مشارکت سیاسی نسبت به کلیساهای مسیحی است.

بگی می‌گوید: «تعداد زیادی از مساجد از تلاش‌هایی مانند این نه لزوماً به دلایل سیاسی، بلکه بیشتر به این دلیل که معتقدند روابط بین مسلمانان و غیرمسلمانان را پیش می‌برند، حمایت می‌کنند. این درصد نسبتاً بالایی است و نشان‌دهنده تغییرات گفته‌شده است».

این مطالعه نشان داد که تعداد زیادی از مساجد در تلاش‌های بین ادیانی که برای ایجاد ارتباط بین جامعه مسلمانان و اعضای دیگر گروه‌های اعتقادی طراحی شده است مشارکت دارند. در این گزارش همچنین اشاره شده است که ۶۷ درصد از مساجد در ایالات متحده دارای زنانی هستند که در هیئت‌مدیره خود خدمت می‌کنند. این افزایش قابل‌توجهی را نسبت به نسخه‌های قبلی این گزارش نشان می‌دهد که تنها ۵۰ درصد از مساجد در سال ۲۰۰۰ و ۵۹ درصد در سال ۲۰۱۰ در هیئت‌مدیره خودزن داشتند.

بگی می‌گوید: «مساجد آمریکایی از نظر جنسیتی نسبت به مساجد جاهای دیگر یکپارچه‌تر است، مانند عدم تقسیم جداگانه بین مکان‌هایی که مردان و زنان در آن نماز می‌خوانند و (سایر اعمال)، اما این مساجد استدلال می‌کنند که این شیوه‌ها نوآوری نیست بلکه بازگشت به شیوه‌هایی است که ریشه در سنت‌های نخستین مسلمانان دارد».^۱

۱ گزارش بسیار مفصل احسان بگی به تازگی در دو بخش در ژوئن و جولای گذشته منتشر شد:

<https://www.ispu.org/report-۱-mosque-survey-۲۰۲۰>

<https://www.ispu.org/report-۲-mosque-survey-/۲۰۲۰>

مجموعه مقالاتی تازه پیرامون «مرجعیت و جامعه»

Special Issue on *Marja'iyya* and Society

Editorial: *Marja'iyya* and society [1-2]
CAMERON ZARGAR

ARTICLES

The Canonization of *Najaf al-Balagh* between Najaf and Hilla:
Sistani and the Iconic Authority of the *Marja'i* [3-23]
AUN HASAN ALI

Marja'iyya in the digital era: Renegotiating the relationship between
marja'i and *muqallid* in the era of the democratization of knowledge [24-50]
ZAIN AL HUSAIN MOLOOBBHOT, AMINA INLOES

Marja'iyya between law and faith: The requirements of
jurists as imagined by their followers [51-70]
CAMERON ZARGAR

REVIEWS

*Islam and Law in Lebanon: Sharia within and
without the State* by Morgan Clarke, 2018 [71-73]
ROBERT GLEAVE

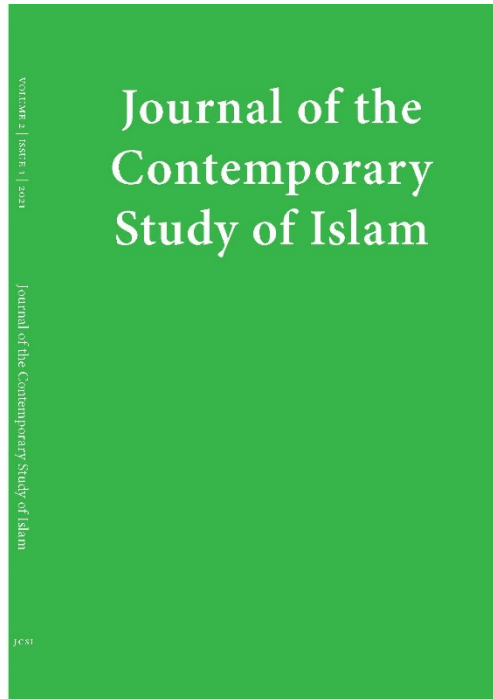
*In Agents of God: Boundaries and Authority of
Muslim and Christian Schools* by Jeffrey Gubin, 2021 [74-76]
TIM ORR

*Contemporary Perspectives on Revelation & Qur'anic Hermeneutics:
An Analysis of Four Discourses* by AH Akbar, 2020 [77-79]
LIYAKAT TAKIM

*Rewriting Islamic Law: The Opinions of the 'Ulama towards
Codification of Personal Status Law in Egypt* by Iarek Elgawhary, 2019 [80-83]
SEMETHA TAKAB

Women and Gender in Iraq by Zahra Ali, 2018 [84-86]
SHERWAN H. ALI

JCSI

مجله انگلیسی زبان «مطالعات معاصر اسلام» که دو سال از تاسیس آن می گذرد، در انتشار اخیر خود شماره ای ویژه را به مسئله «مرجعیت تقلید شیعه و جامعه» اختصاص داده است. در این شماره مقالاتی درباره ابعاد اجتماعی و سیاسی مسئله مرجعیت درج شده است. این شماره از مجله مذکور را کامرون زرگر از دانشگاه اگزتر انگلستان ویرایش کرده است. آنچه در ادامه می آید ترجمه ای از چکیده سه مقاله این شماره ویژه است.

مقدس‌سازی نهج البلاغه بین‌نهج و حله: سیستمی و اقتدارنمادین مرجعیت

عون حسن علی - دانشگاه کلرادو بولدر

باوجود ساختار نسبتاً محدود اختیارات آن‌ها در حقوق رسمی، شواهد زیادی وجود دارد که می‌توان نتیجه گرفت که مرجع در قلمروهای دیگر نیز دارای اقتدار است. درحالی‌که بیشتر پژوهش‌ها پیرامون مرجعیت بر اقتدار سیاسی آن‌ها در جوامع اکثریت مسلمان متمرکز بوده است، اما جایگاه آن‌ها به‌عنوان نمادهای فرهنگی برای درک نفوذ جهانی آن‌ها از اهمیت بیشتری برخوردار است.

این مقاله به بررسی نحوه استفاده مرجعیت از «اقتدار نمادین» خود برای شکل‌دهی به مقدسات می‌پردازد. به‌ویژه، بر بیانیه اخیر سید علی حسینی سیستمی متمرکز است که نهج‌البلاغه را به مثابه تفسیرگر مفاهیم قرآن توصیف می‌کند. استدلال می‌شود که با تلاش برای سازماندهی و تنظیم شیوه‌های خوانش (دین)، بیانیه سیستمی به مقدس‌سازی متن نهج‌البلاغه کمک می‌کند.

باین‌حال، برای درک کامل اهمیت بیانیه سیستمی، باید آن را در تاریخ (مقدس‌سازی) متن (نهج‌البلاغه) گنجانده. من استدلال می‌کنم که مکتب حله یک نقطه نظر عالی است که می‌توان تاریخ مقدس‌سازی نهج‌البلاغه را از آنجا مشاهده کرد، زیرا می‌توان آن را از جنبه‌های مهمی، دوره شکل‌گیری سنت امامیه دانست. شواهد مکتب حله تأیید می‌کند که نهج‌البلاغه در سازماندهی و بازنمایی سنت امامیه نقش داشته است، اما شواهد کمی در مورد این نظریه وجود دارد که تفسیرگر مفاهیم قرآن است. با تکیه بر تلقی کلاسیک جی. زد. اسمیت از امر (چیز) مقدس، من نتیجه می‌گیرم که تازگی این دیدگاه (سیستمی)، شواهد دیگری است بر اینکه نهج‌البلاغه مقدس‌سازی شده است.

مرجعیت در عصر دیجیتال: بازنگری رابطه مرجع و مقلد در عصر دموکراتیزه شدن دانش

زین الحسین ملوبهوی؛ امینه اینلوز

مرجعیت ساختار مذهبی غالب در میان شیعیان اثنی‌عشری است. این مطالعه به بررسی نگرش‌های «شیعیان عادی» (غیرمراجع) نسبت به نهاد مرجعیت خارج از نظام سیاسی ایران می‌پردازد. به جای آنکه رابطه بین قدرت و پیرو یک طرفه فرض شود، این مقاله در نظر می‌گیرد که مرجع و مقلد هر دو ممکن است این رابطه را تحت تاثیر قرار دهند. این مقاله تعهد «شیعیان عادی» نسبت به پیروی از مرجعیت، تنوع منطقه‌ای، درک آن‌ها از رهبری دینی و نگرانی‌های معاصر در مورد مرجعیت را مورد بررسی قرار می‌دهد. از آنجا که مرجعیت تقریباً سه مرحله توسعه را پشت سر گذاشته است، نکته کلیدی تحقیق در این مقاله این است که آیا مرجعیت در نتیجه پیشرفت‌های فناوری دیجیتال، دموکراتیزه شدن دانش و پراکندگی جهانی شیعیان، در حال گذراندن مرحله چهارم توسعه است یا خیر. داده‌های این مقاله از طریق بررسی شیعیان در سراسر جهان و مصاحبه با پنج مرجع برجسته در عراق جمع‌آوری شده است.

مرجعیت بین احکام فقهی و مردم عوام: لوازم مرجعیت از نگاه پیروان آن‌ها

کامرون زرگر - دانشگاه آگزتر

یک مرجع باید حداقل شرایط تعیین‌شده در احکام فقهی و الزامات بیان‌نشده جایگاه خود را برآورده کند. دومی شامل نگرانی‌های عملی و همچنین برآورده ساختن انتظارات افرادی است که به او مشروعیت می‌دهند. در مورد ایران، این انتظارات (مردم عوام) به نوعی شبیه شرایط فقهی مرجعیت است؛ هر دو خواستار آن هستند که مرجع بسیار دانشمند و متدین باشد. با این حال، آن‌ها از نظر تعریف متفاوت هستند. تحقیقات

من نشان می‌دهد که مردم عادی در ایران تنها انتظار ندارند که یک مرجع بر منابع فقهی تسلط داشته باشد، بلکه او همچنین باید بداند که چگونه فقه را در مورد جامعه خاص خود اعمال کند.

علاوه بر این، در نظر این پیروان رعایت احکام اسلامی از سوی یک مرجع کافی نیست، بلکه انتظار دارند که او در عمل از آن‌ها جلو زده و رضایت و ستایش آن‌ها را جلب کند. ایده‌های بیان‌شده توسط این افراد مطابق با نوشته‌های برخی مراجع خارج از جریان اصلی در ایران است. این نشان می‌دهد که مراجع از چنین نگرانی‌هایی آگاه هستند، اما عمداً تصمیم می‌گیرند شرایط فقهی برای تبدیل شدن به یک مرجع را (به همان شرایط فقهی) محدود نگه دارند، شاید از آن رو که اضافه کردن شرایط جدید مد نظر عوام، تعریف مرجعیت را با سردرگمی روبه‌رو می‌سازد.^۱

^۱ <https://contemporarystudyofislam.org/index.php/jcsi/issue/view/۳>